

Πάλλης μου μιλούσε για δαύτη. Τὸν ἔκουγα, καὶ δὲν μποροῦσα νὰ μὴ συμφωνῶ μαζί του στὴ θεωρία. Στὴν πράξη ὅμως μου φαινότανε σὰν τρέλλα, καὶ μάλιστα σὰν ἀσέβεια νὰ ρίξω κάτω τὰ εἰδωλα ποὺ τὰ βλεπα ὀμπροστὰ μου καὶ τὰ λάτρευα, γιὰ νὰ προσκυνήσω καινούριο θεὸ ποὺ τὸ κάτω κάτω δὲν τὸν ἔβλεπα ὀμπρὸς μου ἀκόμα. Κάθε βράδυ ἔβγαινε αὐτὴ ἡ ὁμιλία στὴ μέση. Πραχτική ἀναθροφή κι ἀπλή γλώσσα ἀπὸ τὴ μιὰ, δασκαλισμός, ἀμάθεια, χασομέρι ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Τὸ θυμάμαι σὰ νὰ εἶταν ἑχτές, ὅταν ἄξαφνα μὰς ἦρθε τοῦ Ψυχάρη τὸ περίφημο τὸ «Ταξίδι». Τότε θυμάμαι τὸν Πάλλη ὅταν ἔνα πρῶτὸ μὲ τὸ «Ταξίδι» στὸ χέρι μου φώναξε, — Νὰ τα ἐκεῖνα ποὺ λέγαμε. Τὰ εἶπε ὅλα ὁ φίλος. Ζήτω ὁ Ψυχάρης, κάτω ἐσεῖς οἱ Σχολαστικοί.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ψεύτικο εἰδωλό δὲ λάτρεψε ἡ ψυχὴ μας.

Εἴμασταν ὅλοι ὅλοι τρεῖς τότες. Τρεῖς, κι ὁ πλατωνικός μας ὁ ἐραστής ὁ Ροῖδης.

Ἀρχίσαμε τὴ δουλειὰ στὰ γερά. Δίχως πρόγραμμα, δίχως συνεννόηση καμιά. Ἔτσι, ὁ καθένας δούλευε κατὰ τὰ γούστα του καὶ κατὰ τὴ δύναμή του. Τάποτελέσματα τὰ γνωρίζετε. Γνωρίζετε τὴν ὑποδοχὴ ποὺ μὰς ἔδωσαν οἱ δασκάλοι, σοφοὶ κι ἄσοφοι, γραμματισμένοι κι ἀγράμματοι. Πέφτανε βροχὴ τὰ βρισίδια.

Κι ὅμως ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ξεφύτρωνε καὶ κάποιος ἀγνωστος καλοθελητής, καὶ μὰς ἔγραφε μιὰ λέξη νὰ μὰς δώσῃ θάρρος. Σιγὰ σιγὰ μὰς ἦρθανε καὶ καινούριοι ἐργάτες, ἄλλος μ' ἔργα τῆς φαντασίας, ἄλλος μὲ μελέτες ποὺ μὰς ἀνοίγαν ἀκόμα πρὸ ἴσιου τὸ δρόμο. Ἀπὸ τοὺς πρῶτους κορυφαίους στάθηκε ὁ Παλαμάς, ἀπὸ τοὺς δευτέρους ὁ πολὺτιμὸς μας ὁ Φωτιάδης.

Ἐγιναν οἱ ἐργάτες τῆς Νέας Ἰδέας ἀπὸ τρεῖς δεκατρεῖς, εἰκοσιτρεῖς, ἑκατοντρεῖς. Τὸ ζήτημα ποὺ συζητιότανε μιὰ φορὰ στὸ σπίτι τοῦ Πάλλη συζητιέται σήμερον σ' ὅλη τὴ Ρωμιόσυνῃ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Σὲ κάθε χώρα, χωριό, πᾶν νὰ πῶ καὶ σὲ κάθε σπιτικό.

Τέτοιαι δύναμη εἶναι ἡ ἀλήθεια. Εἶναι φωτιά ποὺ ἀργεῖ νὰ πιάσῃ, μὰ νὰ πιάσῃ ὅμως, γλήγορα μὰς τὰ κάμνει στάχτη τὰ φρύγαν. Φυτρώνει τότες καινούρια βλάστηση μὲ λουλούδια καὶ μὲ καρπούς.

Θάτανε κρίμα νὰ μὴν ἐρθοῦμε νὰ δοῦμε κι ἀπὸ

κοντὰ τοὺς πολλοὺς καὶ καλοὺς μας φίλους καὶ συνεργάτες, τοὺς φίλους τῆς ἰθνησώστρας τῆς Ἰδέας. Ἐδῶ μάλιστα στὴν Πόλιν ἀκόμα περισσότερο. Τὴν Πόλιν τὴν ἔχουμε ἀπὸ τὰ πρῶτα σπουδαῖα, ἴσως τὸ πρῶτο σπουδαῖο μας κέντρο, κι αὐτὸ τὸ χρωστάμε θάρρῳ στὸ μεγαλοστόχαστό μας τὸ Φωτιάδη. Τὸ ἔργο του εἶταν ἀπὸ τὰ πρῶτα κι ἀπὸ τὰ πρῶτα δυνατά. Δὲν ἀπαντήθηκε ἀκόμα ἀπὸ τοὺς ἀντίπαλους.

Νὰ μὴ νομίστε, Κύριοι, πὼς ἐπειδὴ ἐσεῖς οἱ διαλεχτοὶ τὴν ἀκούσατε τὴν ἀλήθειαν, τὴν παραδεχτήκατε καὶ τὴν κηρύξατε, πὼς μὲ τὸν ἴδιον τρόπο θάρρη μιὰ μέρα ὅλο τὸ ἔθνος νὰ σὰς πῇ, — Δί-κιο εἶχανε, τὸ βλέπουμε τώρα. Γενήκαμε ὅλοι μας τῆς Δημοτικῆς. Τέτοιον πρᾶμα ποτὲς στὸν κόσμον δὲν ἔγινε. Ἐγινε ὅμως καὶ θὰ ξαναγίνῃ πάλι κάτι ἄλλο, πρὸ σημαντικό. Θὰ τὰ παραδεχτῇ καὶ θὰ τὰ ἐφαρμόσῃ ὅλα τὸ Γένος δίχως νὰ τὸ νοιώσῃ πὼς ἐσεῖς τὸδηγήσατε. Γίνεται μάλιστα αὐτὸ ἀπὸ τώρα. Ἐκκοῦστε πολλοὺς νὰ σὰς λένε. — Μὰ ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ τὴ γλώσσα μου, δὲ σοῦ λέω. Αὐτὸς ὅμως ὁ Ψυχάρης, αὐτὸς ὁ Πάλλης, τὸ παρακάμνουν. Κ' ἔτσι χωρὶς νὰ τὸ νοιώθουν, κρατοῦν τὴν ψυχὴ τῶ δυσνῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, καὶ πετοῦν τὰ ὀνόματά τους. Λὲς κ' εἶτανε ροδάκινά, καὶ πετοῦν τὰ κουκούτσια τους, — ἀφοῦ ἔραγαν τὸν καρπό.

Τέτοιος εἶναι ὁ πολὺς ὁ κόσμος. Ἐμὰς πάλι, τί μὰς μέλει; Τὴν ἀλήθειαν νὰ κοιτάζουμε. Αὐτὴ νὰ ἐκπλύνεται, καὶ μὰς σώνει. Ἄς γλυτώσῃ τὸ Γένος ἀπὸ τὸ σχολαστικισμό ποὺ τὸ δένει καὶ τὸ ξεκουτιάξει, κι ἄς μὰς λένε Ἡρόστρατους, βάρβαρους, μαλαρούς, ὅ,τι θένε.

Κύριοι, γιὰ ἐμὰς τοὺς δύο μας ἐδῶ εἶναι αὐτὴ ἡ ὥρα ἡ γλυκύτερη τῆς ζωῆς μας, καὶ μόνο λυπούμαστε ποὺ δὲν ἔχουμε καὶ τὸν Ψυχάρη μαζί μας. Ἦρθαμε νὰ σὰς ἀσπαστοῦμε καὶ νὰ σὰς παρακαταθέσουμε σὰν ἱερὸ φυλαχτάρι τὴν Ἰδέαν ποὺ μὰς συνεπῆρε ὅλη μας τὴ ζωὴ. Ἐμὰς πιά μὰς βαραίνουν τὰ χρόνια. Ἐσεῖς οἱ νεώτεροι θὰ πάρετε τὴν ἱερὴ τὴ φλόγα καὶ θὰ τὴν περάστε στὶς κατοπινὲς γενεές, μὲ τὴν ἴδια ἀφοσίωση, μὲ τὴν ἴδια τὴ θρησκεία, ποὺ δεῖξατε ὡς τὰ τώρα.

Μὴν τότε φοβάστε τὸ δάσκαλο. Εἶναι κι αὐτὸς ἀνθρώπος σὰν κ' ἐσὰς, — μόνο ποὺ σὰ νὰλλοιθωρίζῃ κομματί. Μὴν τότε σκληρομεταχειρίζεστε. Ἀφίνετὸνα νὰ λὲρ αὐτός. Δουλειὰ του εἶναι. Ψωμί του εἶναι, ἂν ἀγαπάτε. Σιγὰ σιγὰ θὰ γυρίσῃ κι αὐτός μαζί μὲ τὸ Γένος. Ποτὲς δὲ θὰ σὰς τὸ μολογήσῃ

βέβαια — αὐτὸ κοντὰ στὸ νοῦ. Θάρρη ὅμως μιὰ μέρα ποὺ θὰ διδάσκῃ τὴν ἀληθινὴν τὴ γλώσσα μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον ποὺ τὴν κακολογεῖ τώρα, χωρὶς νὰ τὸ φαντάζεται πὼς κακολογεῖ τὴν πατρίδα του.

Δὲν μπορῶ νὰ τελειώσω χωρὶς νὰ ξαναθυμηθῶ τοῦ καημένου τοῦ Ζολᾶ τὸ περίφημο τὸ ρητό. Μοῦ-καμε τότες μεγάλη ἐντύπωση. Καὶ μοῦ κάμνει τώρα ἀκόμα πρὸ μεγάλη ἐντύπωση, ἐπειδὴ μοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς χρόνους νὰ ζήσω καὶ νὰ τὸ δῶ μὲ τὰ μάτια μου πὼς ἔτσι εἶναι. Μιὰ καὶ βγῇ στὸ διάβα τῆς ἡ Ἀλήθειας, τίποτις δὲν τὴ σταματᾷ.»

Τέτοιαι ἀκούσαμε, Νουμᾶ μου. Λόγια ποὺ φτερώσανε τὴν ψυχὴ μας καὶ μὰς δέσανε γερά μὲ τὴν ἀτράνταχτη ὑποχρέωση νὰ δουλεύουμε μὲ καρδιὰ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Γένους μας, μὲ τὴν Ἀλήθειαν γιὰ ὁδηγήτρα μας, μὲ τὴν Ἐνωση γιὰ δύναμή μας. Τώρα, ποὺ νοιώθω πὼς ἔκαμα τὸ χρέος μου νὰ σοῦ στείλω ἀπὸ μου τὸ γράμμα,

Σὲ φιλῶ

ὁ φίλος σου

ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο ΝΕΙΡΟ

Μάννα, βαρικοιμήθηκα καὶ μ' ἔφησεν ἡ θέρη
Κ' ἦρθ' ὁ Βραχνᾶς καὶ κάθησε κοντὰ στὸ προσκεφάλι.
Μάννα, βαρικοιμήθηκα τὰ ὀνείρατα μὲ πῆραν
Κ' εἶδα πὼς πέραγα βουνὴ, πλαγιές, λογιές καὶ δάσα
Ἀφένγα κα' ἀνάστερα καὶ μαυροφορεμένα
Κι' ὁ Μαῖρος μου χρεμίστηκε καὶ τὸ σταθὶ μου ἐχάθη,
Κ' ἔνα πουλί, κακὸ πουλί, τραγούδησε καὶ μοῦπε.
«Τραγουδιστή, λεβεντογιέ, μικροξεντεμένη
»Ποὶ τὸ σταθὶ σου σὺν τραβᾷς τὸ χάροντα χλωμιάζεις,
»Κι' ὡς τραγουδᾷς τὰ μάρμελα κοράσια ἀναταρσίζεις
»Καὶ παίρνουν ὄρη καὶ βουνὰ ζιτωτὰς τὸ φίλὶ σου,
»Τραγουδιστή, λεβεντογιέ, μικροξεντεμένη,
»Ἄλλοι, σοῦ τὴν ἀρπάξανε τὴν ἀγαπητικίαν σου !»
Ἔτσι κρυμμένο τὸ πουλί μεσ' στὸ κλαρί μιλοῦσε
Καὶ χροῖνησ' ἀπ' τὰ πόμακα κάπια βουὴ νὰ φτάνη...
Καὶ ἔβηνσα καὶ γύρω μου τὸ κάμα τοῦ Ἀλωνάρη.
Καὶ ἔβηνσα κι' ὁ ἰδρωτὰς μου κρυνοῖς κρυνοῖς χυνόταν
Κ' ἔνα σαράκι μέσα μου σιγὰ τρεξομιλοῦσε.
Μὴν εἶν' ἀλήθεια, Μάννα μου; Μάννα, μὴν εἶν' ἀλήθεια;
Γενέβη Ἀγρουστός 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΑΪΤΟΥ

Στὴ Δοβρουτσᾶ, κοντὰ στὸ στόμιό τοῦ Δούναβι, ἡ γριά Ἰζεργίλ μου δηγήθηκε αὐτὴν τὴν ἱστορίαν.
Ἐνα βράδι, ἀφοῦ τέλειωσε ὁ τρυγητός, οἱ Μολδαβοὶ ἐργάτες ποὺ δουλεύανε κεῖ, πήγανε στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐγὼ ἔμεινα μοναχὸς μὲ τὴ γριά Ἰζεργίλ. Καθόμαστε στὴ γίλ, στὸ βαθὺν ἡσίο τῶν ἀψηλῶν κλημάτων, καὶ κοιτάζαμε ἡσυχᾶ τοὺς ἡσικούς τῶν ἀνθρώπων ποὺ χανόντανε σιγὰ-σιγὰ μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας ποὺ γινότανε ἑλόνια πρὸ πηχτό.

Οἱ ἐργάτες βαδίζανε, γελοῦσανε, χωρατεύανε, τραγουδοῦσανε, οἱ ἄντρες χαλκοπρόσωποι, μὲ μεγάλα στριμένα μαῦρα μoustάκια καὶ πυκνὰ σγουρὰ μαλλιά ποὺ πέφτανε στοὺς ὤμους, μὲ κοντὰ σακκάκια καὶ πλατεῖα κουρελιασμένα πανταλόνια. Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια ζωερές, λυγρές, εὐκλίνητες σὰ βέργες ἱτιάς, μὲ μαῦρα μάτια, χαλκοπρόσωπες. Τὰ μαλλιά τους μαῦρα καὶ μαλακὰ σὰ μεταξι, μὲ χρυσὰ γιορτάνια στολισμένα· ὁ ζεστός, μαλακὸς ἀ-

νεμος ἔπαιζε ἡσυχᾶ μαζί τους κ' ἔκνε τὰ φλουριά νὰ σιγοχυτοῦνε. Ὁ ἄνεμος μονότονα καὶ πλατεῖα φυσοῦσε ἀπάνω στὴ στέππα, κάποτε μόνο φαινότανε πὼς ἤθελε νὰ πάρῃ ἕνα ἄξαφνο ὀρηκτικὸ δρόμο σὰ νὰ φυσοῦσε ἀπάνω ἀπὸ κάτι ἀόρατο· μὲ τὴν ὀρμὴν του σήκωνε τότε τὰ μαλλιά τῶν γυναικῶν, τάνεμιζε ἀψηλὰ καὶ τὰ τινάζε σὲ φανταστικὰ σκῆματα γύρω τὰ κεφάλια των. Ἀπὸ μακριὰ νὰ τὰ βλέπῃ κανεὶς παίρνανε τὰ γυναῖκες κεῖνα σώματα κάτι ἀλλόκοτο μυθώδικο. Οἱ γυναῖκες ἀπομακραίνονταν ἑλόνια ἀπὸ μὰς καὶ μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας ἡ φαντασία τὶς συνώδεε πάντα παράξενα, μυθώδικο.

Ἀκούστηκε ἡχος βιολιού. Μιὰ κόρη τραγουδοῦσε μὲ μαλακὰ μεταξωτὴ φωνὴ ὑψιφώνου, γέλοια ἀκουγόντανε, κ' ἡ φαντασία μεγαλύτερη πιά ἀπὸ κάθε ἐμπόδιο μέσα στὸ σκοτάδι, ὕψωνε τοὺς τοὺς ἡχος σὲ μιὰ πολὺχρωμη γυρλάντα ἀπὸ λουλούδια καὶ κορδέλες ποὺ μαλακὰ καὶ μὲ χάρη κυματίζανε γέροντας ἀπάνω στὰ κεφάλια τῶν γυναικῶν.

Ὁ νυχτερινὸς αἶρας γιόμιζε ἀπὸ τὴ δυνατὴ ἀρμυρὴ μυρουδιᾶ τῆς θάλασσας ἀνάμιχτα μὲ τὴν παχεῖα ὁσμὴ τῆς βρεγμένης γῆς. Στὸν οὐρανὸ πλανιόντανε ἀκόμα κουρελιασμένα ἀπὸ τὴν τελευταία καταιγίδα σύννεφα κατσαρωμένα μὲ παράξενα σκῆματα

καὶ χρώματα· ἐδῶ, μαλακὰ σὰν καπνός, μαυρογάλαζα σὰν τὰτσάλι, ἐκεῖ, σὰ σπασμένοι βράχοι, σκοῦρα καὶ σκεδὸ μαῦρα. Ἀνάμεσά τους τρυφερά γαλάζια κομματάκια οὐρανόσ κι ἀπάνω σκορπισμένα τὰ-στέρια ποὺ λάμπανε σὰ νὰ μὰς κοιτάζανε. Ὅλα αὐτά, ἡ μυρουδιά, τὰ σύννεφα, τὰστέρια, οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶτανε σὰν κάτι μαγικὸ μέσα στὴ χρυσὴ λάμψη, ὅλα αὐτὰ βυθισμένα σὲ μιὰν ἀόριστη μελαγχολία σὰ τὴν ἀρχὴ ἐνοῦ θαυμασίου παραμυθιού. Ὅλα ζούσανε ἀρμονικὰ κι ὥραϊα, μὰ ὅλα φαινότανε πὼς πεθαίνουνε, λὲς καὶ κάτι τὰμπόδιζε νὰ μεγαλώσουνε καὶ νὰ τρανέψουνε· ἔλειπε κάθε ἡχος, θόρυβος, ζωντανή, νευρώδης βουὴ· λείπανε καὶ οἱ ἀθρόπινες φωνὲς ποὺ πάντα δυναμώνουνε. Ὁ μόνος ἡχος, ποὺ ἄγγιζε ταῦτιά μας ἐδῶ, εἶτανε ἀδύνατος· καὶ κομμένος σὰ νὰ πέθαινε, καὶ καθὼς ἀπομακραίνονταν ἀνέβαινε σ' ἕνα σιγαλὸ στεναγμὸ κάποιας ἀόριστης λύπης, κάποιου πένθους. Ἰσως τοῦ πόθου τῆς εὐτυχίας; Αὐτῆς τῆς αἰώνια ἀσύλληπτης, τῆς αἰώνια ἀνυπολόγιστης ἀθρόπινος εὐτυχίας;

Ἀφῆτα ὅλο αὐτὸ νὰ μὲ κυριεύῃ κ' ἐννοιωθᾷ μέ-σα μου φανταστικὲς ἐπιθυμίες. Ἦθελα νὰ γινόμουνα στάχτη κι ὁ ἄνεμος νὰ μὲ σκόρπιζε παντοῦ. Ἦθελα σὰ χεῖμαρρος ζεστός νὰ χυθῶ ἀπάνω στὴ στέππα,

ΕΛΙΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΝΙΔΗ

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

(Ἀπὸ τὸ κεφάλαιο ΠΛΑΝΕΣ)

Φυσική συνέπεια τῆς ἀλλαγῆς τοῦ λεξικοῦ καὶ τοῦ τυπικοῦ εἶναι ἡ ἀλλαγὴ τῆς συντάξεως. Ἀλλαγὴ συντάξεως, σημειώστε, σημαίνει ἀλλαγὴ στὸν τρόπο τῆς σκέψης, δηλ. ἀλλαγὴ τοῦ διανοητικοῦ μας ὀργανισμοῦ. Ἐνα σακκὶ ρύζι λέει ἡ φυσικὴ μας γλῶσσα, μὰ μποτίλια κρασί. Ὅταν κάμετε τὸ ρύζι δρυζαν καὶ τὸ κρασί οἶνον, δὲ θὰ πῆτε εἰς σάκκος δρυζα, μία φιάλη οἶνος, ἀλλὰ εἰς σάκκος δρύζης, μία φιάλη οἶνον, τὸ περιεχόμενο θὰ μπῇ στὴ γενική. Ἀλλὰ εἰς τὴ συντάξιν, δηλ. ἔλλαξε ὁ τρόπος τῆς συνδέσεως, τῆς διατάξεως τῶν πραγμάτων μέσα στὴ γλῶσσα, ἐπομένως καὶ μέσα στὸ μυαλό μας, ἔλλαξε ὁ μηχανισμὸς τοῦ μυαλοῦ μας. Δὲν ἔλλαξαν μόνον τὰ ἐπιπλά τοῦ σπιτιοῦ, ἔλλαξε καὶ ὁ νοικοκύρης, καὶ τὰ θέλει μὲ ἄλλη τάξιν βαλμένα.

Καὶ μήπως ἄραγε ἡ ἀλλαγὴ κατάρθωσε νὰ γίνῃ γενική καὶ ὀριστική, νὰ ἐκταθῇ πέρα πέρα σ' ὅλη τὴν ψυχὴ μας, ὥστε τὸ νέο σύστημα τῆς σκέψης νὰ μπορῇ νὰ ἐξακολουθῇ, καὶ δημοτικὴ ὅταν μιλοῦμε; Τέτοιο ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν ἴσως παραδεκτό. Ἀλλὰ ὄχι. Ὁ ἀρχικὸς τρόπος τῆς σκέψης, ὁ φυσικὸς, μένει στὴ θέση του ἀσάλευτος, ὅπως ἔμειναν ἀσάλευτα οἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι. Γιατί, βέβαια δὲ θὰ ποῦμε ποτὲ ἕνα σακκὶ φασολιῶν, μὰ ὁκῶ ρυζιοῦ, ἕνα ποτῆρι κρασιοῦ. Μὲ τὸ τελευταῖο μάλιστα θὰ νομίσουν πὼς ζητοῦμε ἕνα ποτῆρι τοῦ κρασιοῦ.

Καὶ φυλαχτῆτε πάλι ἀπὸ ἕνα εὐκολο πέσιμο. Ἡ συντάξιν τῆς δημοτικῆς στὸ προκείμενο παράδειγμα, καθὼς καὶ στὰ περισσότερα πού θὰ φέρομε, εἶναι ἀπλούστερη. Εἶναι ἀπλούστερο ἕνα ποτῆρι νερό ἀπὸ ἕνα ποτῆρι νεροῦ. Αὐτὸ δὲ σὰς θυμίζει καὶ τὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς πού εἶναι κ' ἐκεῖνο ἀπλούστερο ἀπ' τὸ ἀρχαῖο; Ἄρα;.... Παρουσιάζεται πάλι τὸ φάντασμα τῆς ἀμάθειας· ἀπὸ ἀμάθεια ὁ λαὸς ἀπλοποίησε καὶ τὴ συντάξιν.

Ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς χάνονται τὰ φαντάσματα. Ἐδῶ μάλιστα δὲ χρειάζονται καὶ ἡλεκτρικὰ ἕνα σπῆρτο μονάχα ἂν ἀνάψουμε, θὰ φῆγῃ τὸ φάντασμα μας. Κυττάξετε μιὰ στιγμὴ. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα λέει, un verre d' eau, δηλ. ἕνα ποτῆρι νεροῦ, ἡ γερ-

μικὴ δὲ λέει ein Glas Wasser, δηλ. ἕνα ποτῆρι νερό. Ἄρα ἡ γερμανικὴ, πού ἔχει σ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα ἀπλούστερη σύνταξιν, ἔγινε ἀπὸ ἀμάθεια, ἐνῶ ἡ γαλλικὴ ἔγινε ἀπὸ σοφοὺς ἀνθρώπους! Τίποτε ἀπ' αὐτά. Καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη ἔγιναν ἀπὸ λαοὺς, δηλ. ἀπὸ ἀνθρώπους ἀμόρφωτους. Ἡ τελευταία χωριάτισσα στὴ Γαλλίαν λέει une bouteille de vin, καὶ δὲν τὸ ἔμαθε ἀπ' τὸν ἐπιστήμονα· αὐτὸς τὸ ἔμαθε ἀπ' τὴ χωριάτισσα. Στὴ Γερμανίαν πάλι βρέθηκε ἀπλούστερη αὐτὴ ἡ σύνταξιν καὶ ὁ σοφὸς τὴν πῆρε ὅπως τὴν ἤρε, καὶ λέει καὶ γράφει eine Flasche Wein· δὲ θεώρησε ἀνάρμοστο στὴ σοφίαν του νὰ μεταχειριστῇ τόσο ἀπλὴ σύνταξιν.

Ἡ διαφορὰ αὐτὴ στὴ συντάξιν, τὸ χάσμα αὐτὸ μεταξὺ τῶν δύο γλωσσῶν, πού τὸ δείξαμε ἀπάνω σ' ἕνα παράδειγμα, ἐκτείνεται σ' ὅλη τὴ γραμμὴ. Ἡ γερμάν (ἐκ) τῆς κλίνης μου θὰ πῆτε, ἀλλὰ ὄχι ἐσηκώθην (ἐκ) τοῦ κρεβατιοῦ μου. Ἐξῆλθον (ἐκ) τῆς οἰκίας, ἀλλὰ ὄχι ἐβγήκα (ἐκ) τοῦ σπιτιοῦ. Διῆλθον ἐκ τῆς οἰκίας σας, ἀλλὰ ὄχι ἐπέρασα ἐκ τοῦ σπιτιοῦ σας. Τὸν ἔσινεν ἐκ τοῦ ὁτός, ἀλλὰ ὄχι τὸν ἐτράβηξεν ἐκ τοῦ αὐτιοῦ.

Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡ ἀπάνω στὸ τραπέζι, ἀλλὰ ὄχι ἐπὶ τοῦ τραπέζιου· ὑπὸ τὴν τράπεζαν ἡ κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι, ἀλλὰ ὄχι ὑπὸ τὸ τραπέζι.

Ἐξῆλθε πρὸς ἄγραν, ἡ ἐβγήκαε στὸ κυνῆγι, ἀλλὰ ὄχι ἐξῆλθε εἰς τὴν ἄγραν.

Πλήρες ὕδατος ἡ γεμάτο νερό, ἀλλὰ ὄχι πλήρες ὕδωρ ὥστε γεμάτο νεροῦ. Πρὸς βρώσιν ἡ γιὰ φάγωπα, ἀλλὰ ὄχι διὰ βρώσιν ὥστε πρὸς φάγωμα. Ἐφ' ἀμάξης ἡ μὲ τὸ ἀμάξι, ἀλλὰ ὄχι ἐφ' ἀμαξιοῦ. Καθ' ὁδὸν ἡ στὸ δρόμο, ἀλλὰ ὄχι κατὰ δρόμον. Κατ' ἔτος ἡ κάθε χρόνον, ἀλλὰ ὄχι κατὰ χρόνον. Πρὸ μεσημβρίας, ἀλλὰ ὄχι πρὸ μεσημεριοῦ....

Ἦλθον ἀνὰ εἰς ἡ ἕνας ἕνας, ἀλλὰ ὄχι εἰς εἰς· Εἶναι ἕνας κ' ἕνας, ἀλλὰ ὄχι εἰς καὶ εἰς. Μὲ τὸν καιρὸ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὸν χρόνον ὥστε σὺν τῷ καιρῷ. Πρὸς χάριν σου ἡ γιὰ χατῆρι σου, ἀλλὰ ὄχι πρὸς χατῆρι σου. Ποῖος λόγος, ποῖος πολὺ, ἀλλὰ ὄχι τίς δόλγος τίς πολὺ. Ἐν μεγάλῃ στολῇ, ἀλλὰ ὄχι ἐν φράκῳ, ἐν ρεδυγκότῳ, ἐν σακακίῳ, ἐν ὑποκαμισῳ. Τώρα ἄρχισα πον ἄρχισα, ἀλλὰ ὄχι τῶρα ἡξεάμην πον ἡξεάμην....

Μιὰ σημαντικὴ διαφορὰ στὸν ὀργανισμὸ τῶν δύο γλωσσῶν εἶναι ὅτι ἡ φυσικὴ μας γλῶσσα, ὅταν συνθέτῃ τὴ φράσιν, ἀγαπᾷ νὰ τοποθετῇ τίς ἔννοιες τῆ

μιὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλην, μὲ τὴ φυσικὴ τους τάξιν, τουλάχιστο μὲ κάποια τάξιν πού εἶναι σήμερα γιὰ μᾶς φυσικὴ, ἐνῶ ἡ καθαρεύουσα, προσπαθώντας ν' ἀκολουθήσῃ κ' ἐδῶ τὴν ἀρχαίαν, βάζει τίς ἔννοιες τῇ μιᾷ μέσα στὴν ἄλλην. Ἡ μιὰ ξαπλώνει τὴ σκέψιν, ἡ ἄλλη τὴ στήνει σωρό. Ἐξηγοῦμαι. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν θέλει νὰ πῇ ἡ γλῶσσα μας· ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν Ὑπουργὸς λέει ἡ καθαρεύουσα. Ἡ ἔννοια ὁ ὕπουργός σκίζεται σὲ δύο γιὰ νὰ μπῇ στὴ μέση ἡ ἄλλη ἔννοια ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν. Μισοεκφρασμένη μὲ τὸ πρῶτο κομμάτι, μένει μιὰ στιγμὴ στὸν αἶρα, περιμένοντας τὸ συμπλήρωμά της.

Προσοχὴ πάλι ἀπὸ φαντάσματα. Ἀπλούστερη εἶναι κ' ἐδῶ ἡ νεώτερη σύνταξιν. Ἀλλὰ μὴ φανταστῆτε πὼς αὐτὸ εἶναι ἰδιαιτέρο χαρακτηριστικὸ τῆς δικῆς μας γλώσσας. Ἡ ἀπλοποίηση αὐτὴ εἶναι φαινόμενο παρὰλληλο μὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ ἐν γένει. Τὸ νεώτερο μυαλὸ ζητεῖ τὴν ἀπλοότητα στὴ σκέψιν καὶ στὴν ἐκφράσιν, ἀγαπᾷ νὰ ἐκφράζῃ τὰ πράγματα μὲ λιγώτερο κόπο. Ὁ Γάλλος καὶ ὁ Ἀγγλὸς σοφὸς σήμερα ἐκφράζονται ἀπλούστερα ἀπ' τὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα, ἂν καὶ ἐκεῖνα πού λένε δὲν εἶναι διόλου ἀπλούστερα. Αὐτὸ δὲ λέγεται, ὄχι, παρακμὴ γλωσσική. Ὅταν ἕνα ὄργανο μοῦ ἐπιτρέπει νὰ φτάνω στὸν ἴδιον σκοπὸ μὲ λιγώτερο κόπο, τὸ ὄργανο αὐτὸ λέγεται τελειότερο.

Δὲν εἶναι δουλιὰ μας νὰ ἐξετάσουμε τὴν αἰτία αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. Μᾶς ἐνδιαφέρει μόνον νὰ τὸ παρατηρήσουμε, καὶ τὸ παρατηροῦμε στὶς περισσότερες ἀπ' τίς νεώτερες γλώσσας, πρὸ πάντων στὶς πῖο δουλεμένες, ἐκεῖνες πού ἔχουν τὴ μεγαλύτερη ἱστορίαν. Αὐτὴν τὴ γενικὴ πορεία ἀκολουθῆσε καὶ τὸ ἑλληνικὸ μυαλὸ, καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα· πάντα ἀδελφωμένη καὶ ταιριαγμένη μαζὶ του, πιστὴ συντροφισσά του, ἔλλαξε κ' αὐτὴ. Κρατῆστε μιὰ στιγμὴ τὴν πατριωτικὴν σας ὁρμή, γιὰ νὰ σὰς πῶ μιὰν ἀλήθειαν ὅτι σήμερα ἐμεῖς, στὸ μηχανισμὸ τοῦ μυαλοῦ, περισσότερο συγγενεύουμε μὲ τὸ σύγχρονό μας τὸ Ἰάλλο ἢ τὸν Ἰταλὸ παρὰ μὲ τὸν πρόγονό μας τὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα. Ὅτι δὲ σκεπτόμαστε ὅμοια μὲ τοὺς ἀρχαίους, φαίνεται κοντὰ σ' ἄλλα κ' ἀπὸ τοῦτο, ὅτι τόσες φορές τυχαίνει νὰ μὴ βγάζουμε τὸ νόημα μιᾶς φράσεως ἀπ' τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, μολοντοῦ γνωρίζουμε ξεχωριστὰ ὅλες τίς λέξεις πού τὴν ἀποτελοῦν.

Ἰδοὺ τώρα πού φέρνει ὁ κατήφορος. Εἴπαμε ὅτι ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν Ὑπουργὸς ὕστερα θὰ πούμε αἱ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ δοθεῖσαι

ἐπειτα νὰ πίσω στὴ θάλασσα καὶ σὰν τρυφερὴ ἡμίχλη στὸν οὐρανὸ νὰ κρέμουμε. Ἦθελα ἂν μπορούσα μοναχὸς μου νὰ γιομίσω ὅλος ἀπ' αὐτὴ τὴ μελαγχολικὴ μαγικὴ νυχτιά. Ἦμουν τόσο λυπημένος· κ' ὁ ἴδιος δὲν ἤξερα τὸ γιατί.

— Γιατί δὲν πῆγες μὲ τοὺς ἄλλους; μὲ ρώτησε ἡ γριὰ Ἰκεργίλ κ' ἔγνεψε κατὰ τὴ θάλασσαν.

Ἀπὸ τὰ χρόνια εἶτανε καμπουριασμένη σκεδὸ σὰν κλεισμένος σουγιάς· τὰ μάτια της μαῦρα μιὰ φορά, εἶτανε τώρα θολὰ καὶ δακρύζανε. Ἦξερὴ φωνὴ της ἤχουσε χωρὶς κυματισμούς, πὲς πὼς ἐτρίζε σὰ νὰ μιλοῦσε ἡ γριὰ μὲ τὰ κόκκαλα. Καὶ πὼς μποροῦσε ἀκόμα νὰ μιλῇ!

— Δὲν μπορούσα, ἀποκρίθηκα στὴν ἐρώτησή της.

— Οὐ...οὐ...οὐ! Γέροι γεννιέστε σεις οἱ βορεινοί! Μαῦροι εἴσατε ὅλοι σας σὰ δαιμόνιοι. Τὰ κορίτσια μας σὲ φοβοῦνται— μὰ εἶσαι ἀκόμα νέος καὶ γερός.

Τὸ φεγγάρι φάνηκε. Ὁ δίσκος του μεγάλος καὶ ματωμένος. Λές καὶ βγήκε ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς στέπας πλούσιο καὶ χορτάτο ἀπὸ τὴν ἀθρώπινον σάρκα καὶ τὸ ἀθρώπινο αἷμα πού ρουφούσε τόσους αἰῶνες. Ὁ τανταλλένιος ἥσκιος τῶν κλημάτων ἔπεφτε ἀπάνω μας· ἕνα δίχτυ σκέπαζε μένα καὶ τὴ γριὰ πού οἱ

θηλειές του τρέμανε καὶ χορεύανε ἀπάνω μας ἀπαυτα. Ἀριστερά μας, ἀπάνου στὴ στέππα, τὰ σύννεφα κρεμούσανε τίς σκιές τους φωτερές καὶ διάφανες ἀπὸ τὸ σεληνόφωτο. Ἀπὸ τὴ θάλασσα ἐρχόντανε κάτι ἦχοι, μόλις ἀκουστοί· τὸ μαλακὸ κλάμα τοῦ βιολιοῦ, τὸ ξάστερο γέλιο ἐνοῦ κοριτσιοῦ, οἱ μαλακὲς βαρυτονίες ἐνοῦ παλληκαριοῦ... κ' ἀπάνω σ' ὅλα ὁ ρυθμικὸς ἦχος τῶν κυμάτων πού σπάζανε στὴν ἀκρογιαλιά.

— Κοίταξε! ἔρχεται ὁ Λάρρας!

Κοίταξα ἐκεῖ πού μοῦδεινε ἡ γριὰ μὲ τὸ δάχτυλό της κ' εἶδα· σκιές κρεμόντανε, πολλές σκιές, καὶ μιὰ ἀπὸ ὅλες, ἡ πῖο σκοτεινὴ καὶ πυκνὴ χαμηλὴ καὶ κινιότανε πῖο γλήγορα ἀπὸ τίς ἄλλες· εἶτανε ἡ σκιά πούχυνε ἕνα κομμάτι σύννεφο πούτρεχε στὸν οὐρανὸ πῖο γλήγορα καὶ πῖο χαμηλὰ παρὰ τ' ἄλλα πού εἶτανε ἀπὸ πάνω του.

— Δὲν εἶναι τίποτις ἐκεῖ, εἶπα.

— Εἶσαι πῖο τυφλὸς ἀπὸ μένα τὴ γριὰ! Κοίταξε· κεῖ αὐτὸ τὸ μαυράδι πού τόσο γλήγορα τρέχει ἀπάνω στὴ στέππα.

Κοίταξα πάλι καὶ δὲν εἶδα τίποτις ἄλλο παρὰ ἥσκιους.

— Αὐτὸ εἶναι μιὰ σκιά— γιατί ἐσύ τὸνομάζεις

Λάρρας;

— Γιατί αὐτὸς εἶναι! Κατάντησε σὰν ἥσκιος. Εἶναι καὶ χρόνια. Χιλιάδες χρόνια ζῇ, ὁ ἥλιος τοῦ ξέρανε τὸ κορμί, τὸ αἷμα καὶ τὰ κόκκαλα κ' ὁ ἄνεμος τὸν παίρνει. Ἐτσι τιμωρεῖ ὁ θεὸς τὸν ἄθροπο γιὰ τὴ μεγάλη περηφάνειά του!

— Δηγήσου μου, πὼς γίνηκε αὐτό; Παρακάλεσα τὴ γριὰ καὶ χάριξα ἕνα θαυμαστὸ παραμῦθι ἀπὸ κείνα πού μόνο στὶς στέππες γεννιοῦνται.

Ἡ γριὰ ἄρχισε τὴ δῆγξή της.

★

Εἶναι πολλές χιλιάδες χρόνια. Μακριὰ πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσαν, ἐκεῖ πού βγαίνει ὁ ἥλιος, εἶναι μιὰ χώρα, καὶ σὲ κείνη τὴ χώρα τὸ κάθε φύλλο τοῦ δέντρου κ' ἡ κάθε καλαμὴ δίνουνε τόσον ἥσκιο ὅσο χρειάζεται ἕνας ἄθροπος γιὰ νὰ προσφύλαχτῇ ἀπὸ τὸ κάμα τοῦ ἡλίου πού ἐκεῖ καίει σκληρὰ.

Τόσο γόνιμη εἶναι σὲ κείνη τὴ χώρα ἡ γῆς.

Μιὰ φορὰ ζοῦσε καὶ μιὰ φυλὴ ἀπὸ δυνατοὺς ἀθρώπους τοσπάνηδες καὶ κυνηγοὺς λογιῶ λογιῶ ζῶν. Ἐπειτα ἀπὸ κάθε κυνήγι τὸ στρώνανε στὸ γλῆντι, τραγουδοῦσαν καὶ χωρατεύανε μὲ τίς κοπέλες πού ἐκεῖ εἶτανε ὁμορφες σὰν τὴ φωτιά. Μιὰ φορὰ, ἀπᾶ-

διαταγαί. Τὸ ἐν τῷ ὕδατι τοῦτον περιεχόμενον ἄλλας ὕστερα ἢ περὶ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι τοῦτον περιεχομένου ἄλλας δημοσιευθεῖσα μελέτη.

Ἀρχίζει νὰ μὴν πιστεύῃ ὁ ἀναγνώστης πὺς τέτοια τερατόμορφα πράγματα γράφονται, γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ πᾶψω νὰ μιλῶ ἐγὼ καὶ ν' ἀφήσω νὰ μιλήσουν τὰ πράγματα :

«Αἱ διὰ τὰς ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὑπηρεσίας γεννησόμεναι δοκιμαὶ παραγγελλθεῖσαι συσκευαί».

«Σκρίπ» 26 Μαΐου 03, σ. 2.

α...ἐπέρρωσε τὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς οἰκιοθελοῦς μετὰ δεκαπενθήμερον ἀποχωρήσεως τοῦ τελείου ἐκείνου στρατιώτου, τοῦ κ. Μανουσογιαννάκη, σχηματισθεῖσαν γνῶμην.»

«Ἑστία» 16 Ἰουνίου 03, σ. 1.

«Διάψευσις τῶν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργοῦ λεχθέντων.»

«Πρωία» 4 Φεβρουαρίου 03.

«Διὰ τὴν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ λιμενοβραχίονος προσαρξέως ἐπελθούσαν βλάβην».

«Σκρίπ» 1 Αὐγ. 04, σ. 3, στ. 1.

«Ὁ κ. Ἀνδρέας Καλύβας ἐδῶρθε τὴν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ του Σπυρίδωνος Ν. Καλύβα, τῆς ἱστορικῆς Ζακυνθίας οἰκογενείας, τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἐκ τῶν πρώτων ἐμυθήθησαν τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, γραφεῖσαν ἱστορίαν...»

«Ἑστία», 18 Ὀκτ. 04, β. 3, στ. 2.

α...ἡς ἢ τῶν παραλλίων ἐκτασις εἶναι τριπλασία τῆς τῶν τῆς Γαλλίας.»

«Ἀκρόπολις» 18 Ὀκτ. 06, σ. 1, στ. 7.

α'Ἐκτὸς τῶν μετὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐπιτροπῆς συμφωνιῶν.»

«Ἐμπρός» 20 Ἀπρ. 06, σ. 4, στ. 2.

Θὰ πῆτε τώρα πὺς αὐτὰ δὲν ἐπιβαρύνουν τὴν καθαρεύουσα, ἐπιβαρύνουν ἐκείνους που τὰ ἔγραψαν, καὶ δέχονται, ἂν ὄχι ἔλλειψη γούστου, τοῦλάχιστο ἀμέλεια καὶ ἀπροσεξία στὴ γλῶσσα. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἂν τὸ γούστο τους δὲν εἶχε ἀρκετὴ δύναμη γιὰ νὰ τοὺς κρατήσῃ στὸν κατήφορο ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἡμᾶς νὰ σημειώσουμε εἶναι ὅτι σκέφθηκαν ἀλλοιῶτα παρὰ τὴ φυσικὴ τους γλῶσσα. Γιατὶ στὸ σπῆτι τους βέβαια ποτὲ δὲν εἶπαν αἱ διὰ τὸ ὑπὸ τῆς μαγειρίσας φκιασθόμενον φαγητὸν πουνισθεῖσαι ἀγγινάρες. Ἄλλως τε τὰ παραδείγματα δὲν τὰ ἔφερα γιὰ νὰ βασίσω εἰδικῶς ἀπάνω σ' αὐτὰ τὴν κρίση

μου, παρὰ μόνο γιὰ νὰ γίνῃ πιὸ φανερὴ ἡ κακὴ ἀρχὴ ἀπ' τὴν ὁποία ξεκινήσαμε. Καὶ τώρα πού ἐγινε φανερὴ, ἀφίνομε κατὰ μέρος τὶς ὑπερβολὲς πού φέρνει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς καὶ βγάζουμε τὸ συμπέρασμα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἴδια τὴ γενικὴ ἀρχή. Καὶ τὸ συμπέρασμα αὐτό, ὅπου ἤθελα νὰ φτάσω, εἶναι ὅτι, ὅταν ἀλλὰξουν οἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι, ἀλλάζει καὶ ἡ σύνταξη, δηλ. ὁ τρόπος τῆς σκέψης, πού εἶναι ἴσως τὸ σημαντικώτερο χαρακτηριστικὸ μιᾶς γλώσσας. Καὶ ἡ παρατήρησή μας αὐτὴ, ὕστερα ἀπ' τὴν παρατήρησιν τοῦ διπλοῦ λεξικοῦ καὶ τοῦ διπλοῦ τυπικοῦ, μᾶς δίνει ὀριστικῶς τὸ δικαίωμα νὰ πούμε ὅτι ἔχουμε δύο γλώσσες.

Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἄνθρωποι που ὑποστηρίζουν πὺς δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα εἶναι μιὰ μόνη γλῶσσα, πὺς ἡ μιὰ εἶναι συνέχεια τῆς ἄλλης. Τὶ πειράζει ἂν ἔχουμε ὕδωρ καὶ νερό, πλῆρες καὶ γεμάτο; Πλοῦτος. Καὶ πραγματικῶς αὐτὸ δὲ θὰ πείραζε καὶ δὲ θὰ ἐμπόδιζε τὴ γλῶσσα νὰ εἶναι μιὰ. Ἐκεῖνο πού ἐμποδίζει εἶναι, που δὲ λέμε ποτὲ πλῆρες ὕδωρ οὔτε γεμάτο νεροῦ, οὔτε πλῆρες νερό οὔτε γεμάτο ὕδατος. Ἐδῶ εἶναι τὸ σύνορο πού χωρίζει τὶς δύο γλώσσες, καὶ τὸ σύνορο αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ κανεὶς, πρέπει πρῶτα νὰ καταλάβῃ ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν ἀποτελεῖται μόνο ἀπὸ λέξεις.

Διαφέρει λοιπὸν πολὺ σημαντικὰ ἡ καθαρεύουσα ἀπὸ τὴ φυσικὴ μας γλῶσσα. Καὶ θὰ ἐκτιμήσουμε αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν στὴν ἀληθινὴ τῆς ἀξία, ὅταν παρατηρήσουμε ὅτι μικρότερη εἶναι ἡ διαφορὰ μετὰξὺ δύο διαφόρων γλωσσῶν εὐρωπαϊκῶν, ἀρκεῖ νὰ ἀνήκουν στὴν ἴδια οἰκογένεια, π. χ. μετὰξὺ ἰταλικῆς καὶ ἰσπανικῆς, ἢ μετὰξὺ γερμανικῆς καὶ δανδικῆς. Ἰδοὺ μιὰ φράση δανδικὴ μὲ τὴ γερμανικὴ τῆς μετάφρασιν ἀπὸ κάτω :

Griekenland is een jong land, dat nog leren
Griechenland ist ein junges Land, dass noch lernen
moet personen van zaken te scheiden.
muss Personen von Sachen zu scheiden.

Ἡ σπουδαιότερη διαφορὰ μετὰξὺ τῶν δύο γλωσσῶν εἶναι, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ, στὴ φθογγολογία. Ἡ τοποθέτησις τῶν λέξεων μέσα στὴ φράση καὶ ἡ σχέση τῆς καθεμιᾶς μὲ τὶς ἄλλες, δηλ. ἡ σύνταξις εἶναι σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀπαράλλαχτη, ὥστε μερικοὺς φθόγγους ἂν ἀλλάξετε περνάτε ἀπ' τὴ μιὰ γλῶσσα στὴν ἄλλη. Δηλαδή ἡ τάξις τῶν ἐνονοῶν μέσα στὸ γερμανικὸ μυαλὸ καὶ μέσα στὸ δανδικὸ μυαλὸ εἶν' ἡ ἴδια. Ὁ Γερμανὸς γιὰ νὰ μάθῃ δανδικὰ δὲ

θ' ἀλλάξῃ τὸν τρόπο τῆς σκέψης του ὅσο τὸν ἀλλάζει ὁ Ἕλληνας γιὰ νὰ μάθῃ τὴν καθαρεύουσα !!! Τρομάζει κανεὶς γιὰ νὰ τὸ σκεφτῇ, καὶ περισσότερο γιὰ νὰ τὸ πῇ, καὶ ὅμως δυστυχῶς ἀντίρροπη δὲ χωρεῖ.

Ἐλάτε τώρα νὰ ἰδῇτε, ὅτι ὄχι μόνο δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα εἶναι δύο γλώσσες, ἀλλὰ καὶ μονάχη τῆς ἡ καθαρεύουσα χωρίζεται σὲ πολλὰς γλώσσες. Αὐτὸ τὸ εἶπαμε κι' ἄλλοι, ἀλλὰ τώρα, μὲ τὴ μέθοδον που μεταχειριστήκαμε παραπάνω, θὰ τὸ ἀποδείξουμε μαθηματικῶς. Ἰδοὺ πῶς.

Ὑπάρχει μιὰ καθαρεύουσα πού λέει
ἡ προθυμία μεθ' ἧς τὸ ἐδέχθη,
ὕπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη, πὺς συγκαταβητικὴ καθαρεύουσα, που λέει

ἡ προθυμία μὲ τὴν ὁποίαν τὸ ἐδέχθη,
μὲ ἄλλα λόγια, ἢ μιὰ ἔχει μετὰ καὶ ὅς, ἦ, δ, ἡ ἄλλη μὲ καὶ ὁ ὁποῖος. Δὲν ἀμφισβῶ, ὅτι ἔως τώρα εἶχατε τὴν πεποίθησιν, ὅτι αὐτὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα ἀνήκουν σὲ μιὰ μόνη γλῶσσαν. Λυπούμαι. Ἄν ἦταν εἴσαι θὰ μπορούσατε νὰ τὰ συνδυάσετε μετὰξὺ τους ἀδιστακτικῶς, καὶ νὰ πῆτε :

ἡ προθυμία μὲ ἦν τὸ ἐδέχθη.
Ὅμοιος λέτε ὁ ἄνθρωπος μεθ' οὗ συνεννοήθη
καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ὁποῖον συνεννοήθη
ἀλλὰ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος μὲ ὃν συνεννοήθη.
ἡ ἐποχὴ ἀπ' ἧς
καὶ ἡ ἐποχὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν
ἀλλὰ ποτὲ ἡ ἐποχὴ ἀπὸ ἧς ἡ ἀπ' ἧς.
Ἀπ' ἡμῶν ἢ ἀπὸ ἡμῶν
ἀλλὰ ὄχι ἀπ' ἡμῶν.
Ὁ φόβος ἐφ' οὗ κατελήφθη
καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατελήφθη
ἀλλὰ ὄχι ὁ φόβος ἀπὸ ὃν ἡ ἀπ' ὃν κατελήφθη.
Καθ' οὗ καὶ ἐναντίον τοῦ ὁποῖου
ἀλλὰ ὄχι ἐναντίον οὗ.
Ἀπέναντι τῆς ὁποίας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων,
ἀλλὰ ὄχι ἀπέναντι ἧς, ἐνώπιον ὧν.
Παρ' ὧ καὶ πλησίον τοῦ ὁποῖου,
ἀλλὰ ὄχι πλησίον οὗ....

Ἄς σημειωθῇ λοιπὸν καλὰ τὸ ἀναμφισβήτητο συμπέρασμα ὅπου ἔχουμε φθάσει ὡς ἐδῶ. Ἡ δημοτικὴ καὶ ἡ καθαρεύουσα εἶναι δύο διάφορες γλώσσες μὲ νόμους στὰ περισσότερα σημεία κατὰ βαθμὸς διαφορετικούς. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχουν καὶ κάμποσα σημεία κοινά, αὐτὸ, καὶ ἡ μεγάλη συνήθεια πού ἀποχτήσαμε μὲ τὴν παρὰλληλὴ ἀνταρροφὴ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοῦ σχολείου, μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ τὶς πλέκουμε τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη τόσο τεχνικὰ καὶ νὰ περνάμε ἀπ' τὴ μιὰ στὴν ἄλλη μὲ τόση εὐκολία, ὥστε νὰ μὴν μπορούμε νὰ φαντασθῶμε ὅτι μιλοῦμε δύο γλώσσες ἀνακατωμένες. Τὶς συνέπειες τῆς καταστάσεως αὐτῆς θὰ τὶς ἰδοῦμε σὲ ἰδιαίτερο κεφάλαιο.

ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

νω στὸ γλέντι, κατεβᾶναι ἕνας αἰτὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἀρπάξῃ μιὰ κοπέλα, μιὰ μαυρομαλλοῦσα, τρυφερὴ καὶ μυρουδάτη σὰν τὴ νύχτα. Οἱ σαῖτες πού τοῦ ρίχνανε εἰς ἄντρες ξαναγύριζαν στὴ γῆς λυπητερά. Τότε βγήκανε ὅλοι τοὺς ζητώντας τὴν κοπέλα, μὰ δὲν τὴν βρῆκανε πουθενά. Μὲ τὸν καιρὸ τὴν ἐξῆλθον, ὅπως ξεχνιοῦνται ὅλα στὸν κόσμον.

Ἡ γριὰ στέναζε καὶ σόπαζε. Ἡ γκρινιάρικη φωνὴ τῆς ἀκούγότανε σὰ νὰ γογγύζανε ὅλοι οἱ ξεχασμένοι αἰῶνες μαζωμένοι μέσα στὰ στήθια τῆς σὲ σκιώδεις ἀνάμνησες. Ἡ θάλασσα συνώδεε αὐτὴ τὴν πανάρχαιαν δὴγηση γεννημένη, στὶς ἀκρογιαλίες τῆς, σὲ σκοτεινοὺς, μακρυνοὺς χρόνους.

— Ἐπειτα ἀπὸ τὰ χρόνια ξαναγύρισε ἡ κοπέλα, ἀδύνατη καὶ ξερή, καὶ μὲ τῆς ἕνας νιός, ὁμορφος καὶ γερός, ὅπως εἶτανε καὶ αὐτὴ μιὰ φορὰ. Ἄμα τὴν ἐρωτήσανε πού πέρασε αὐτὸν τὸν καιρὸ, δὴγήθηκε ὁ αἰτὸς τὴν εἶχε φέρει στὰ βουνὰ καὶ ζούσε μὲ τὸν σὲ γυναικα του. Ὁ νιός εἶναι γιὸς του, μὰ ὁ πατέρας δὲ ζῇ πιά, γιατί γέρος πιά καὶ ἀδύνατος σὲν ἐννοίωσεν πὺς ζυγῶναι ὁ θάνατός του πέταξε γιὰ τελευταία φορὰ πρὸς τὸν ἥλιο, μάζωξε τὰ φτερά του καὶ ἀφῆκε νὰ πῆσιν βαρὺς ἀπάνω στοὺς βράχους καὶ σκοτώθηκε.

Ὅλοι βλέπανε ἀπορώντας τὸ παιδί τοῦ αἰτοῦ καὶ παρατηρήσανε πὺς δὲν ἀλλάζε ἀπὸ αὐτοὺς σὲ τίποτις, μόνο τὰ μάτια του ἀνοιγότανε κρύα καὶ περήφανα σὰν τὰ μάτια τοῦ βασιλιᾶ τοῦ ἀέρα. Μιλούσανε μὲ τὸν καὶ αὐτὸς τοὺς ἀποκρενότανε ἂν τοῦ ἔρεσε ἡ σωποῦσε ἡσυχὰ σὰ ζυγῶσανε οἱ γεροντότεροι τῆς φυλῆς κουβέντιασε μὲ τὸν καὶ μὲ ὁμοίους του. Αὐτὸ τοὺς πείραζε κείνους, τὸν καλοῦσανε μισοτελειωμένη εἴτα μὲ ἀκόνιστη μύτη καὶ τοῦ λέγανε πὺς εἶναι χιλιάδες σὰν καὶ αὐτὸν πού τοὺς ὑπακούανε καὶ τοὺς σεβόντανε, καὶ ἄλλες χιλιάδες δύο φορές μεγαλότεροι ἀπ' αὐτόν. Μὰ κείνος τοὺς κοίταζε μὲ τὰ κρύα μάτια του τολμηρὰ καὶ περήφανα, νομίζοντας πὺς σὰν αὐτὸν κανεὶς πιά δὲν εἶναι ἂν ὅλοι τοὺς ἐχτιμούσανε καὶ τοὺς ὑπακούγανε, αὐτὸ εἶτανε δικὴ τους δουλειά, μὰ αὐτὸς τέτοιο πρᾶμα νὰ κανὴν δὲ σκεφτότανε. Κεῖνος θυμῶνανε καὶ φωνάζανε : Δὲν ἔχει αὐτὸς θέσιν μετὰξὺ μας ! Μπορεῖ νὰ πᾶῃ ὅπου θέλει !

Αὐτὸς γελοῦσε λίγο καὶ πήγαινε ὅπου ᾔθελε, δηλαδή σ' ἕνα κορίτσι ὁμορφὸ πού ἀπὸ καιρὸ τὸν κοίταζε στὰ μάτια. Πῆγε καὶ, ζύγωσε καὶ τάγκάλιασε. Μὰ αὐτὴ εἶτανε θυγατέρα ἐνοῦ ἀπὸ τοὺς γεροντότερους πού τὸν εἶχανε διώξει. Ἔτσι, ἂν καὶ εἶτανε ὁμορφος,

ἡ κόρη δὲν τὸν θέλησε κοντὰ τῆς γιατί φοβότανε τὸν πατέρα τῆς. Κεῖνος τινε χτύπησε καὶ ἀφοῦ ἔπεσε χάμω τὴν πάτησε στὸ στήθος μὲ τὸ πόδι του μὲ τέτοια δύναμη πού τὸ αἷμα πετχτήκε ἀπὸ τὸ στόμα τῆς, στρεφιογύρισε σὰ φεῖδι καὶ πῆθανε.

Ὅλοι ὅσοι τὸ εἶδαν αὐτὸ φοβηθήκανε δυνατὰ γιατί ἀκόμα δὲν εἶχανε ἰδῇ μιὰ γυναῖκα εἴσαι νὰ πεθαίνῃ. Γιὰ πολλὴν ὥρα ὅλοι σωποῦσανε καὶ παρατηρούσανε τὴν πεθαμμένη, ξαπλωμένη χάμω, μὲ τὰ ὀρθάνευχτα, γιομάτα κόκκινα μάτια καὶ τὸ ματωμένο στόμα σὰ νῆκραζε καὶ στὸ θάνατό τῆς γιὰ ἐγδίκησιν. Κεῖνος μοναχὸς τοῦ ἄντικρυ σ' ὅλους στεκότανε κοντὰ τῆς, κρύος καὶ περήφανος, κρατώντας ἀψηλὰ τὸ κεφάλι, σὰ νὰ ζητοῦσε ὁ ἴδιος τὴν ἐγδίκησιν πού πρεπε νὰ λάβῃ. Ἐπειτα ἤρθανε στὰ λογικὰ τους, τὸν πιάσανε καὶ τὸν ἐδέσανε καὶ τὸν ἀφήσανε εἴσαι χάμω μὰ δὲν τὸ βρῆσανε σωστὸ νὰ τὸν σκοτώσουνε ἀμέσως χωρὶς νὰ τὸν βασανίσουνε ἢ ἐγδίκησιν τοὺς εἴσαι δὲ χόρταινε.

Ἡ νύχτα ἀπλωνότανε καὶ προχωροῦσε, γιομάτη ἀπὸ σιγαλοὺς παράξενους ἤχους, καὶ ἡ χρωματωσιὰ τῆς γινότανε ὁλοένα πιὸ φανταστικὴ. Στὰ κλήματα ἀκούγότανε τρεμουλιαστὸ τὸ τερέτισμα τοῦ τζιτζι-κα, τὰ φύλλα στενάζανε καὶ τὸ λόγιον φεγγάρι, αἱ—

ΦΥΛΛΟΚΑΡΔΙΑ

«Στῆς ψυχῆς τ' Ἅγιο Βῆμα
Ἡ καρδιά λειτουργεῖ.»

Η ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ

Ἐσ τὸν πολυαγαπημένο μου
Σπύρο Δ. Βουλπιώτη

Βαρεῖα ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Τὰ σίδερα λυγοῦσε
Σκληρὴ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Ἐσκίζε τὸ διαμάντι.
Πικριὰ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Περνοῦσε τὸ φαρμάκι.

Ἐσ τῆς θάλασσας τὴ μέση
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἀνατιναρῶς ἡ θάλασσα, τὸ κύμα δριμύς σηκώθηκε
Κι ἄγρια φουρτούνα τράνταξε τ' ἀμέτρητα τὰ βάθια της

Ἐσ τὰ δρε, ἔς τ' ἄγρια βουνά
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἄγριος βορρῆς ἐφύσηξε, σφοδρῶς μανιωμένος
Καὶ συνεπῆρε σὺρριζα θεόρατα δεντρά
Καὶ ριζιμὰ λιθάρια.

Ἐσ τ' ἀπάτητα λαγκάδια
Ἐπῆγα καὶ τὴν ἔρριξα
Κι ἀντιβονίσαν τὰ βουνά, τὰ πέλαγα κ' οἱ κάμποι
Ἀπ' τὸ βαθύ τους βογγυτό.

Βαρεῖα ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μοῦ λόγισε τὰ γόνατα.
Σκληρὴ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μοῦ σκισε τὴν καρδιά.
Πικριὰ ἦταν ἡ ἀγάπη σου,
Μὲ πότισε φαρμάκι.

Ἦταν ἡ ἀγάπη σου πικριὰ,
Ἦταν ἡ ἀγάπη σου φωτιά,
Μά ἦταν πεντάγλυκα τὰ φιλιὰ σου
Κ' ἦταν δλόδροσ' ἡ ἀγκαλιά σου.

ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

(ἀπὸ τῆς «Θρησκευτικῆς Ἐντύπωσης»)

... Καὶ δῶ τώρα, ὅζω ἀπὸ τὸ σπῆτι, ὅζω,
μακριά, μέσα στὴ φύση, μαζί μὲ τὰλλα τὰ παιδιὰ,
ἂ! τί μάθημα γιὰ τὸ Θεό, τί ἐντύπωση!

Στὶς πρώτες μέρες τοῦ Σταβριάντη, θυμοῦμαι, τὴν
ἐποχὴ ἐκείνη πού ὁ οὐρανὸς ἀρχίζει νὰ μαβρίζη, τὰ
σύννεφα νὰ τρέχουνε, κι ἡ θάλασσα νὰ μουγκρίζη,
γοργοπόδαροι σὰν τὰ ἐλάφια, χαρωποὶ καὶ γελαστοὶ
γιὰ τὴν τέτοια μεταβολὴ τῆς ὁμορφῆς φύσης, τρέ-
χαμε, γώ, ὁ νάννος, κι οἱ μικροὶ μου, οἱ παρακατι-
νοὶ μου συντρόφοι, ὅζω, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό, καὶ
ἀνεβαίνοντας πάνω σ' ἓνα κορφοβούνι, κοιτάζαμε τὴ
θάλασσα τὴν κυματάρισσα, τὰ σύννεφα τὰ μάδρα,
τὴ φύση π' ἀναστήναζε....

Πέρα ἐκεῖ, ἐκεῖ κάτω στὸν πορθμό, ἐφτὰ στάδια
μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου Σάμο, φαίνεται ἀντι-
κρῦ ἓνα πελώριο βουνό, σοδαρὸ καὶ μεγάλοπρεπο, πού
ἡ κορυφή του, παρόμοια μὲ ράχη καμήλας, τὰ πλά-
για του, οἱ ρεματιές του, οἱ τρύπες του καὶ οἱ σπη-
λιές του, εἴτανε σκεπασμένα ἀπὸ ὁμίχλη, ἀπὸ κα-
ταχνιά.

Εἶναι ἡ Μυκάλη, τὸ κατοικητήριο τῆς Δόξας
καὶ τοῦ Ἡρωϊσμοῦ....

Ἐδῶ, μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ, μέσα σ' ἀφτόνε
τὸν πορθμό, σ' ἀφτὴ τὴ θάλασσα, νίκησαν οἱ ἄρ-
χαῖοι Ἕλληνες τοὺς Πέρσες.

Ἐδῶ, πρὸ λίγα χρόνια, πάνω σ' ἀφτὰ τὰ πρα-
σινογάλαζα κύματα, πού δροσίζουμε καὶ Σάμο καὶ
Ἀσία, κάψανε οἱ Πατέρες μας τὸν ἀθεόφοβο στόλο
τῶν Τούρκων.

Ἐδῶ λεφτερώθηκε ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμός· ἰδῶ
ἀναστήθηκε κι ὁ νεώτερος!

Μὰ γιὰ μᾶς, τοὺς μικρούς, πού πέντε-ἕξ χρονῶ
δὲ θῆμεστε ἀκόμα, τέτοια ἱστορικὰ δὲν ὑπάρχανε.
Μεῖς, ἓνα μονάχα βλέπαμε, ἓνα παρατηρούσαμε: πὼς
ἡ Καμήλα, ἔτσι λένε οἱ χωρικοὶ μας τὴ Μυκάλη, δὲ
φαίνοντανε πιά, πὼς εἴτανε χωμένη μέσα στὴν ὁ-
μίχλη.

— Θὰ βρέξη, παιδιὰ, φώναζε τότες κάποιος
ἀπὸ μᾶς, κι ὅλοι μας ἀμέσως, σὰ νᾶπαρχε κάποια
προηγούμενη συμφωνία, ἀρχίζαμε νὰ ρυθμοτραγουδοῦμε.

Βρέξε, Παππού
Στάγια παντοῦ
.....

Νὰ βραχοῦν τὰ περιδόλια
γιὰ νὰ γένουν τὰ λεμόνια.

Καμιὰ φορὰ, ἡ φωνὴ μας κόβουνταν ἀπὸ γέλοιο
καὶ χαρὲς — ἀπὸ συνεπάρισμα — καὶ σηκώναμε τότες
τὰ μάτια μας ἀψηλά, στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ δοῦμε
τὸ Θεό, τὸν Παππού πού βρέχει... Ἀ! ἀφτός ὁ
Παππούς, τί καλός, τί ἀγαθός! Βρέχει, κι ὕστερα
ἀπ' ὀλίγο τὰ σπαρτὰ στὶς πεδιάδες θὰ βλαστήσουν,
θ' ἀθήσουν τὰ λουλούδια καὶ τὰ κρεῖνα τοῦ ἀγροῦ,
γιὰ νὰ συνηγορήσουν ὅλα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ,
γιὰ τὴν πρόνοια τοῦ Προνοητῆ, γιὰ τὴν ἐσπλαχνία
καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Πατέρα, τοῦ μεγάλου, τάληθι-
νοῦ Πατέρα, πού νὰ τὸν προσκυνοῦνε πρέπει οἱ ἄ-
θρῳποι, νὰ τὸν τιμοῦνε καὶ νὰ τὸν δοξάζουνε...

Χαῖρε φύση, σωστὴ συνήγορε γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ
Θεοῦ! Σ' ἀγάπησα ἀπὸ τότες· θὰ σ' ἀγαπῶ αἰώνια.

Εἶσαι πέρα καὶ πέρα γεμάτη ἀπὸ τὰ ποιήματα
τοῦ Θεοῦ, πού νὰ μὴν μπορῇ ὁ ἄθρῳπος νὰ εἰπῇ
αὐτὸ ἔστι Θεός·.

Σάμο

ΒΑΣ. Δ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

(Γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Γ. Σκληροῦ, τὸ «Κοινωνικὸ μας
Ζήτημα» μίλησε σὲ περατμένο φύλλο τοῦ «Νουμά» ὁ συν-
εργάτης μας Δ. Ντέλος, κ' ἔδειξε τὴν κεντρικὴν του ἰδέαν.
Σήμερα δημοσιεύουμε, ἂν καὶ στὴν καθαρεύουσα, ἀπὸ τὸ ἁ-
ξιολογὸ αὐτὸ βιβλίο. ἓνα κομμάτι, πού χαρακτηρίζεται ὡς
ἀγώνας μας κάπως πρωτότυπο, κι ἀπὸ μιὰν ἄλλην μεριά.
Εἶναι μιὰ γνώμη κι αὐτὴ τοῦ κ. Σκληροῦ, πού πρέπει νὰ
τὴν προσέξουμε οἱ δημοτικιστῆς. Ὁ κ. Σκληρὸς ὠνειρεύε-
ται τὴν ἔδρυση ἑνὸς κόμματος δημοκρατικοῦ, προοδευτικοῦ
καὶ φιλελευτέρου, πού νὰ κλείσῃ μέσα του ὅλο τὸν ἐργατι-
κὸ λαό, καὶ πού ν' ἀρχίσῃ πόλεμο ἀδιάκοπο μὲ τὴν πλουτο-
κρατία, τὴν τάξην δηλ. πού κυριαρχεῖ σήμερα).

...Τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον ζήτημα τῆς γλώσσης
καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τότε — καὶ μόνον
τότε — θὰ ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ ἐν τῇ πράξει σάρκα
καὶ ὄστα. Ἐπειδὴ ἡ πλουτοκρατία φανατικῶς θὰ
ὑπερασπίζεται ὅλας τὰς σημερινὰς ψευδεῖς παραδό-
σεις, τοὺς τόσους καλοὺς συμμάχους τῆς πρὸς ἀποτύ-
φλωσιν καὶ ἀποπλάνησιν τοῦ λαοῦ, ἐπεμένως καὶ τὴν
καθαρεύουσάν γλῶσσαν μὲ τὸ ἀποστρεβλωτικὸν ἐκ-
παιδευτικὸν σύστημα, ἡ ἀντιπολίτευσις θὰ ἀναγκα-
σθῇ νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὴν ζωντανῆν
γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ὅπως δι' αὐτῆς ἐπισπεύσῃ τὴν ἀ-
φύπνισιν καὶ ἀναγέννησιν του. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν

ματόχρομο ὡς τώρα, ὅρχιζε νὰ γίνεται ὠχρό, ὅσο
ἀπομακραινόταν ἀπὸ τὴ γῆς, χύνοντας πάντα πλού-
σιο φῶς ἀπάνω στὴ στέππα.

Μαζευτήκανε ὅλοι γιὰ νὰ βροῦνε τὴν τιμω-
ρία πού τοῦπρεπε. Προτείνανε νὰ τὸν σκίσουνε δεμέ-
νο σὲ ἄλογα, μὰ δὲ φάνηκε ἀρκετό· εἶπανε ἔπειτα
νὰ τὸν χτυπήσουνε ὁ καθένας μὲ τὴ σαῖτα του, μὰ
κι αὐτὸ δὲν ἄρесе· εἶπανε νὰ τὸν κψοῦνε. Μὰ σκε-
φτήκανε πὼς ὁ καπνὸς θ' ἀκρῦβε ἀπὸ τὰ μάτια τους
τούς βασανισμούς του. Εἶπανε ἀκόμα πολλά, μὰ δὲ
βρήκανε τίποτε πού νὰ φχαριστῇ ὅλους. Ἡ μάinna
του γονάτισε ὀμπρὸς στοὺς γεροντότερους καὶ δὲ βρῆ-
κε οὔτε δάκρυα οὔτε λέξεις γιὰ νὰ μπόρῃ νὰ τὴν ἐ-
σπλαχνιστοῦνε. Μιλοῦσανε ἔτσι μεταξύ τους καὶ στὰ
τελευταῖα ἓνας σοφὸς ἀφῶ πολυσκέφτηκε εἶπε: Ρω-
τήστε τον γιατί τῶκαμε!

Τὸν ῥωτήσανε. Αὐτὸς ἀποκρίθηκε: Βγάλτε μου
τὰ δεσμά· δεμένος δὲ μιλῶ ἐγὼ μαζί σας!

Ἀφῶ τοῦ βγάλανε τὰ δεσμά ῥώτησε: Τί θέλε-
τε; Τὸ ἄκουσες, τῷ ἀποκρίθηκε ὁ σοφός.

— Γιάτί χρωστῶ νὰ σᾶς φανερώσω τίς πράξεις
μου;

— Γιά νὰ μπόρῃς νὰ σὲ νοιώσουμε! Περή-

φανε! Ἀκου: Εἶσαι ἔτσι κ' ἔτσι γιὰ θάνατο· δόσε
μας τουλάχιστο νὰ καταλάβουμε γιατί τῶκαμε; Ἐ-
μεῖς θὰ ζήσουμε καὶ μᾶς χρειάζεται νὰ μαθαῖνουμε
πὼς πολὺ ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε.

— Καλὰ, θὰ σᾶς πῶ, ἂν καὶ ἴσως, κ' ἐγὼ ὁ ἱ-
δίος δὲν ξέρω καλὰ τί γίνηκε. Τὴν ἐσκότωσα, μοῦ
φαίνεται, γιατί μ' ἔδωκε ἀπὸ κοντὰ της... μὰ ἐγὼ
ἤθελα νὰ τὴν καταχτήσω.

— Μὰ δὲν εἴτανε δική σου, τοῦ ἀποκριθῆκανε.

— Ἐσεῖς μετ' ἀντιρροῦστε μόνον ὅ,τι εἶναι δικό
σας; Μοῦ φαίνεται, κάθε ἄθρῳπος ἀπὸ γενεσιῶν του
χτῆμα ἔχει μόνον τὴ γλῶσσαν του, τὰ χέρια του, τὰ
πόδια του — μὰ ὅλοι σας κατέχετε γυναῖκες, ζῶα,
γῆς κι ἀκόμα καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τοῦ ἀντιτάξανε πὼς κάθε ἄθρῳπος ὅ,τι κατέχει,
τὸχει πλερώσει μὲ τὸ μυαλό του, μὲ τὴ δύναμή του,
μὲ τὴ λευτεριά του, μὲ τὴ ζωὴ του. Μὰ τοὺς ἀπο-
κρίθηκε πὼς αὐτὸς ἤθελε νάχῃ ὅ,τι τοῦ φαίνότανε
καλὸ κι ὁμορφο, καὶ νὰ τὸχει μόνον γιὰ τὸ ἑαυτοῦ του
χωρὶς νὰ δίνῃ σὲ ἄλλους μερίδιο.

Πολὺ μιλῆσανε μαζί του κι ἀπὸ τὰ λόγια του
καταλάβαινε πὼς αὐτὸς ἔπαιρνε τὸν ἑαυτοῦ του γιὰ
τὸν πρῶτο καὶ μόνον ἄθρῳπο τῆς γῆς κ' ἔξιν τοῦ ἑαυ-
τοῦ κανέναν ἄλλο δὲν ἀναγνώριζε καὶ οὔτε καταδε-

χότανε νὰ κοιτάξῃ. Φρίξανε μὲ τὸ νὰ συλλογιόμτανε
σὲ τί φρικώδη μοναξιά καταδίκαιε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυ-
τό του ἀνάμεσα στοὺς ἀθρῳπους. Αὐτὸς δὲν ἤξερε
οὔτε φυλὴ, οὔτε μάνα, οὔτε παλληκαριές· οὔτε εἰ-
ρηνικὰς ἀπολαβές· δὲν εἶχε οὔτε ζωντανὰ, οὔτε σπῆτι,
οὔτε γυναῖκα, γιατί τίποτε δὲν ποθοῦσε.

Ἐκεῖ στὴν ἀκρογιαλιά, γελῶσε ἓνα κορίτσι τὸ
ἀγαπητό, ξύπνιο γέλοιο, κ' ἓνας τραγουδοῦσε μὲ μα-
λακὴ φωνὴ τενόρου. Οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦσανε κάπο-
τες τὸ τραγούδι. Οἱ τρυφερὲς φωνές ἴτους χύνονταν
στὸν ἀέρα γιὰ νὰ φανιστοῦνε σὲ λίγο καθὼς τίς ἐ-
παιρνε ὁ ἀέρας στὶς φτερούγες του κ' ἔφρευε τὸ γλη-
γορότερο σέρνοντας μαζί τ' ἄερινά λάφυρά του.

— Σὰν εἶδανε πὼς δὲ βγαίνει τίποτις καὶ ἀπὸ
αὐτὸν σκεφτήκανε πάλι πιά τιμωρία νὰ τοῦ βάλου-
νε. Τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ σκέψις δὲ βᾶσταξε πολὺ γιὰτί
ὁ σοφὸς κείνος πού δὲν εἶχε ἀκόμα λάβει μέρος στὴ
συζήτηση γιὰ τὴν τιμωρία, εἶπε: Περιμένετε! Ἡ
τιμωρία εἶναι ἰδῶ! Μιὰ φοβερὴ τιμωρία! Μίσαν σὲ
χιλιάδες χρόνια δὲ βρίσκεται πὼς φρικώδη τιμωρία!
Ἡ τιμωρία του εἶναι μέσα του — ἀχώριστη ἀπὸ αὐ-
τόν, ἀνεξίτηλη! Ἀφήστε τονε λεύτερο νὰ ζήσῃ τοῦ
λοιποῦ. Αὐτὸ εἶναι ἡ τιμωρία του!

Τότε γίνηκε κάτι ἀλλόκοτο. Στὸν οὐρανό, πού

εργατικήν τάξιν, αὐτὴ ἐννοεῖται ψυχολογικῶς δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν καθαρῶσαν καὶ ἄμα ἀναλάβῃ τὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα ὡς μόνον τῆς ὁργανοῦ θὰ μεταχειρίζεται τὴν ζωντανὴν μητρικὴν γλῶσσαν καὶ μόνον αὐτήν. Ὡστε τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης θὰ λυθῇ οὐχὶ μὲ τὰς σημερινὰς ἀκαδημαϊκὰς συζητήσεις, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει, ἐν τῷ κοινωνικῷ ἀγῶνι ἡ μητρικὴ μας γλῶσσα χρησιμεύουσα ὡς ὄργανον ὁλοκλήρων κοινωνικῶν τάξεων θὰ ἔχῃ πολυαριθμούς ὑπερασπιστὰς ἐντὸς τῆς Βουλῆς, οἱ ὅποιοι μόλις κατορθώσουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κυβερνήσιν θὰ προσπαθήσουν βαθμὴδὸν νὰ εἰσάξουν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον μηχανὴν τοῦ Κράτους, ὅπως ἀρμόζει καὶ θὰ γίνῃ ἀναποφεύκτως μίαν ἡμέραν...

... Ἀς ἐξετάσωμεν τώρα, παρουσιάζει ἡ ἀστική μας τάξις ἐν γένει τοιαῦτα στοιχεῖα, τὰ ὅποια ὅχι μόνον νὰ συναισθάνονται βαθύως τὴν διαφθορὰν καὶ σαπίαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχουν πλήρη κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, γενναῖον χαρακτῆρα καὶ αὐταπαρνησίαν πρὸς κοινωνικὴν ἀναμορφωτικὴν δρᾶσιν; Φρονῶ ὅτι ἄμεσος ἀρνητικὴ ἢ καταφατικὴ ἀπάντησις εἰς τοῦτο εἶναι ἐξ ἴσου τολμηρὰ. Κατὰ τὸ φαινόμενον ὥσάν νὰ μὴν ὑπάρχουν, ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ Ἑλλάς τώρα διατρέχει ἐκτάκτους ψυχολογικὰς στιγμὰς, διέρχεται μεταβατικὸν στάδιον ταχέως βαίνουσα πρὸς τὴν λύσιν πολλῶν σπουδαίων καὶ ζωτικῶν ζητημάτων τὰ ὅποια ἔχουν ὠριμάσει ἀπὸ πολλοῦ, ἐπομένως πρέπει νὰ ἐγκλείῃ ἰσχυρὰ στοιχεῖα ἅτινα μὲ τὴν πρώτην ἐξωτερικὴν ὥθησιν θὰ δείξουν τὴν ὑπαρξίν των. Πλὴν τούτου καὶ τώρα ἀκόμη ὑπάρχουν ὠριμένα στοιχεῖα τὰ ὅποια ἂν καὶ στεροῦνται γενικῆς κοινωνικῆς μορφώσεως, ἐν τούτοις εἰς ὠριμένα κοινωνικὰ ζητήματα ἔχουν προχωρήσῃ τὸσον πολὺ, καὶ ἀναπτύξῃ τοιαύτην ῥώμην χαρακτῆρος καὶ εὐλικρίνειαν ὥστε μᾶς ἀφαιροῦν κάθε δικαίωμα ἀμφιβολίας περὶ τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς μας. Τοιαῦτα στοιχεῖα κατ' ἐμὲ εἶναι οἱ δημοτικισταί — οἱ ἀτρέματοι ὑπέρμαχοι τῆς ζωντανῆς μας γλώσσης. Οἱ δημοτικισταὶ ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς ἱστορίας νὰ παῖζουν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς κοινωνίας μας. Εἶναι ἀναμφιβόλως τὰ καλῶτερα, γνωστικότερα, γενναϊότερα, καὶ τὰ μαλλον ἐνθουσιῶδη παιδιὰ τῆς μπουρζουαζίας μας ἀφοῦ κατάρθωσαν εἰς τὸ μέσον τοιοῦτου ὠκεανοῦ ψεύδους καὶ ἀπάτης νὰ ἀπαλλαγῶν ἰσχυρῶν προλήψεων ἔστω καὶ εἰς μερικὰ μόνον ζητήματα, τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύει ὅτι ἔχουν ὑγιὲς ἐγκέφαλον καὶ γενναῖον, εὐλικρινὲς χαρακτῆρα, πράγμα σπάνιον εἰς τοιαύτην

σχολαστικὴν, διεφθαρμένην καὶ σατανικῶς ἐγωιστικὴν ἀτμόσφαιραν. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν αὐτὴν οἱ δημοτικισταὶ εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ μόνον σχεδὸν ὑγιᾶ στοιχεῖα τοῦ τόπου, ἱκανὰ πρὸς θετικὴν ἐργασίαν. Ἐὰν μέχρι σήμερον σχετικῶς δὲν ἐπραξαν πολλά, εἰς τοῦτο πταίει οὐχὶ ἡ καλὴ των θέλησις, ἀλλὰ ἡ οὐτοπιστικὴ τακτικὴ των, ἡ ὁποία δὲν ἤμπο- ροῦτε νὰ δώσῃ σοβαρὰ ἀποτελέσματα. Εἰς αὐτὸ ἔ- πεσαν καὶ αὐτοὶ θύματα τῆς γενικῆς ἀμαθείας τοῦ τόπου εἰς τὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Οἱ δημοτικισταὶ ἐφαντάσθησαν ὅτι ἤμπορουν νὰ λύσουν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, χωρὶς νὰ θέλουν τὸ ὅλον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, μὴ θέλοντες νὰ ἐννοήσουν ὅτι τὸ γλωσσικὸν ζήτημα δὲν εἶναι τὸσον ἀκαδημαϊκῆς, ὅσον κοινωνικῆς φύσεως, στενώτατα συνδεδεμένον μὲ ὁλόκληρον ἱστορικὸν καὶ κοινωνικὸν σύστημα, ἐπομένως δὲ τότε μόνον δυνατόν νὰ λυθῇ ἐν τῇ πράξει, ὅταν κλονισθῇ τὸ ὅλον αὐτὸ κοινωνικὸν σύστημα. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀ- παιτοῦνται ὅχι ἀκαδημαϊκαὶ συζητήσεις ἀτόμων, ἀλλὰ εὐρεῖα κοινωνικὴ δρᾶσις ὁλοκλήρων τάξεων, αἱ ὁποῖαι μόναι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναπτύξουν τὴν τε- ραστίαν ἐκείνην δύναμιν, τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὸν κλο- νισμόν τοιοῦτου στερεοῦ οἰκοδομήματος. Οἱ δημοτι- κισταὶ ἀντὶ νὰ προσπαθῶν νὰ προσελκύσουν καμ- μίαν κοινωνικὴν τάξιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ νὰ στη- ρίζωνται, ἔχοντες τὸν καιρὸν των εἰς ἀκάρπους, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συζητήσεις, προσπαθοῦντες νὰ κατα- πείσουν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς των θέσεως δὲν εἴμπορουν νὰ εἶναι δημοτικισταί. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐργατικὴν τάξιν οὔτε κἂν ἐφρόντισαν νὰ προσελκύσουν, πρᾶγμα εὐκολώτατον, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνδιέφεροντο μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς, νὰ τὴν ἐβουήθουν εἰς τὸν κοινωνικὸν τῆς ἀγῶνα, νὰ συνέτεινον εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς προσφέροντες εἰς αὐ- τὴν ἀνάλογον τροφήν, σύμφωναν εἰς τὰ συμφέροντά της κ.τ.λ.

Ἄλλ' οἱ δημοτικισταὶ δὲν θέλουν νὰ εἶναι κοι- νωνιολόγοι, ἐπιθυμοῦν νὰ μείνουν γλωσσολόγοι. Νο- μίζουν ὅτι μὲ τὰς συζητήσεις, τὰ ποιήματα καὶ τις ρομάντζες ἤμπορουν νὰ φέρουν κοινωνικὰς μεταβο- λὰς. Ἀντὶ νὰ κυττάζουν τὰς κατωτέρας τάξεις, τοὺς φυσικοὺς των συμμάχους, προσπαθοῦν νὰ κατα- πείσουν τὰς ἀνωτέρας τάξεις, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς ψυχολογίας των δὲν ἔχουν καμμίαν ἀνάγκην καὶ συμ- φέρον νὰ ἀεχχυδαῖστον.

Προσπαθοῦν νὰ ἐκλαϊκίσουν εἰ δυνατόν περισ- σότερον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, αὐτὸν δὲ τὸν λαὸν τὸν

ἀποφεύγουν, δεικνύοντες τὴν τυπικὴν ἐκείνην ἀδιαφο- ρίαν εἰς τὰς τύχας τῶν κατωτέρων ἐργατικῶν τάξεων, τὴν τὸσον ἐμφυτον εἰς ὅλους μας, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ τελευταίου ἀπὸ ἡμᾶς, διότι κατὰ βάθος ὅλοι εἴμεθα συντηρητικοὶ ἀριστοκρά- ται, διαρκῶς κυττάζοντες πρὸς τὰ ἄνω, ἀσυνείδητα θύ- ματα τοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος τῆς φυλῆς μας! Ἐὰν οἱ δημοτικισταὶ ἦσαν δημοκρατικώτεροι καὶ ἐνδιέφεροντο περισσότερο μὲ τὸν κατώτερον λαόν, θὰ προσπαθοῦν νὰ σπουδάζουν τὰς ἀνάγκας του, θὰ με- τείβαινον πρὸς αὐτὸν ὅπως τὸν ἀφυπνίσουν, τὸν ἀνα- πτύξουν, τὸν διοργανώσουν μεταχειριζόμενοι τὴν ζων- τανὴν μητρικὴν των γλῶσσαν ὡς ὄργανον προφορι- κῆς καὶ γραπτῆς προπαγάνδας καὶ τότε ὅχι μόνον τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης θὰ προήγαγον ἐν τῇ πράξει ἀπείρως περισσότερο, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸν θὰ ἐβουή- θουν εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ τὸ σπουδαιότερον! θὰ ἔσυρον ἀπὸ πίσω τοὺς ὁλοκλήρους κοινωνικὰς τά- ξεις καὶ θὰ ἦσαν σήμερον ἰσχυρὰ κοινωνικὰ δύναμις ἐν Ἑλλάδι, δυναμένη νὰ ἔχῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἐπι- στήμου καθεστώτος.

Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν οὐδ' ἐπὶ στιγ- μὴν, ὅτι μόνον ἐκείνη ἡ κίνησις ἤμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐπι- τυχίαν καὶ πρακτικὴν σημεσίαν, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ ὁλοκλήρου κοινωνικῆς τάξεως. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅμως αὐτὸ οἱ δημοτικισταὶ πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ μερικὰς μπουρζουαζικὰς ἐξείας καὶ προλήψεις, νὰ μετριάσουν ἐπὶ τινα καιρὸν τὰς Ἀκαδημαϊκὰς συ- ζητήσεις, τὰ ποιήματα καὶ τὰ ρομάντζα καὶ νὰ ἀ- σχοληθῶν σοβαρῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια ἂν καὶ ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλ- λάδα εἶναι ἄγνωστα σχεδόν, ἐν τούτοις κατέστησαν ἤδη παντοῦ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα. Ἦν φαι- νόμενον ἀνίκανοι πρὸς τοῦτο, τότε ὡς εἶναι βέβαιον ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι μὲ ὅλους τοὺς νέους ἀκαδημαϊκοὺς ὁπαδοὺς πῶς θὰ ἀποκτοῦν, οὐδέποτε θὰ ἀποτελέσουν σοβαρὰν κοινωνικὴν δύναμιν καὶ μετὰ δεκάδας ἀκό- μη ἐτῶν οὔτε μίαν βίβαν τῆς ἐπιστήμης μηχανῆς τοῦ κράτους θὰ κατάρθωσαν νὰ μετακινήσουν. Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ δημοτικισταὶ καὶ μάλιστα οἱ νεώτεροι ἐξ αὐτῶν τὸ δημοκρατικώτερον, γενναϊότερον καὶ συνεπέστερον μέρος θὰ ἀνγκασθῇ τέλος νὰ εὐρύνη τὸν κύκλον τῆς δράσεώς του, εὐθὺς ὡς καταλάβῃ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης εἶναι ἀρρήτως συνδεδεμένον μὲ ἄλλα γενικώτερα ζητήματα καὶ ἐπομένως εἶναι ἀδύνατον νὰ λυθῇ ἂν προηγουμένως δὲν λυθῶν ἄλλα ζητήματα. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ζητήμα- τος ἐλπίζω μὲ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ διηγήσω περισ- σότερα ἀπ' εὐθείας μαζί των.

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

εἶταν ἀσυνέφιαστος βρόντης ἀξάφνα τὰς τροπέλες! Τὰ οὐράνια ἐπισφραγίζανε τὴ γνῶμην τοῦ σοφοῦ. Ὁ λοι οὐκ ἔβλεπε τὰ κεφάλια ἄφωνοι καὶ χωριστήκανε. Μὰ αὐτὸς, αὐτὸς ὁ νῦν, πού τώρα τὸν ἔλεγε Λάφ- ρας (Δωρομένους θὰ πῇ), αὐτὸς γελοῦσε δυνατὰ ἐνῶ οἱ ἄθροιστοι φεύγανε, πού νομίζανε πὺς τὸν τιμω- ροῦνε καὶ τὸν ἀφάνανε λεύτερο. Μοναχὸς καὶ λεφε- ρος, ἔτσι ὅπως καὶ ὁ πατέρας του. Μὰ ὁ πατέρας του δὲν εἶταν ἀθροιστος. Αὐτὸς εἶταν ἀθροιστος. Ἐτσι ἀρχισε τὴν παράξενον ζωὴν του — λεύτερος σὺν αἰτός. Συχνὰ ἐπεφτε στὴ χώρα τῆς φυλῆς κείνης καὶ ἀρπαζε ζωντανὰ καὶ κορίτσια. Ὅ,τι ἤθελε, ὅ,τι τοῦ χρεια- ζότανε. Τοῦ ῥίχνανε σαίτες μὰ οἱ σαίτες δὲν περνοῦ- σανε τὸ κορμὶ τοῦ ἀφροῦ ἑνὸς θώρακος ἀράτος στοὺς ἀθροιστοὺς τίς γύριζε πίσω. Εἶτανε πιδεξίος, ἀρπα- γας, δυνατὸς καὶ σκληρὸς — σπάνια ἐρχότανε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τοὺς ἀθροιστοὺς, τὸ πῶς πολὺ τὸν βλί- πανε ἀπὸ μακριά. Ὁ καθένας πού τὸν ἐβλεπε τοῦρ- ριχνε πάντα σαίτες ὅσες τύχανε νάχη γιὰ νὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ κοντὰ του. Χρόνια πολλὰ γύριζε ἐτσι μο- ναχός, γύρο στὶς κατοικίαις τῶν ἀθροιστῶν, πέρα πολ- λά χρόνια. Μὰ ὁ ἀθροιστος εἶναι ἀδύνατον σὲ ὅλη τὴ ζωὴν του νὰ κἀν πάντα τὸ ἴδιο πρᾶμα. ὁ ἀθροιστος δὲν μπορεῖ αἰὼνιὰ νὰ πολεμῇ γιατί ἔτσι ἡ ἀπόλαψή

θᾶχανε κάθε ἀξία, πρέπει καὶ νὰ παθῇ... Μὰ φορὰ ζύγωσε τοὺς ἀθροιστοὺς καὶ σὰ χυμίζανε κατὰ πάνω του αὐτὸς ἔμεινε ἀκούνητος δείχνοντας πὺς δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ διαφεντέψῃ τὸν ἑαυτὸ του. τότε ἑνας ἀπὸ τοὺς ἀθροιστοὺς τὸν κατάλαβε αὐτὸ καὶ φώναξε γλή- γορα καὶ δυνατὰ «Κανεῖς νὰ μὴν τὸν ἀγγίξῃ! Ἀλ- λοιῶτα θὰ πεθάνῃ!»

Ὅλοι κρατηθῆκανε καὶ κανεῖς δὲ θέλησε νὰ τὸν γλυτώσῃ ἀπὸ τὴ μοῖρα του τὴν κακιά. Τὸν περι- τριγύρισαν καὶ γελοῦσαν μαζί του. Μὰ αὐτὸς ἔτρε- με σὲ αὐτὸ τὸ γέλιο καὶ κατὶ ζήτουσε στὸν κόρφο του πού τᾶρπαζε σπασμωδικά. Ἀξάφνα ῥίχτηκε στοὺς ἀθροιστοὺς κρατώντας ἀψηλὰ στὸ χέρι του μίαν πέτρα. Μὰ κείνοι φεύγοντας τὰ χτυπήματά του δὲν τὸν ἀγγίξαν διόλου καὶ ἀφροῦ κείνος κουρασμένος, πο- νετικὰ ὀρθνώντας, ξαπλώθηκε στὴ γῆ, τὸν περιτρι- γύρισαν πάλι καὶ τὸν κοιτάζανε ἀπὸ μακριά. Ἐ- πεῖτα σηκώθηκε ἀπὸ χάμω καὶ ὑψώνοντας ἑνα μαχαί- ρι πούχε πέσει ἀπὸ κάποιον, χτύπησε τὸ στῆθος του. τὸ μαχαίρι τσακίστηκε σὰ νὰ βρῆκε μίαν πέτρα. Πά- λε ξανάπεσε στὴ γῆ χτυπώντας χάμω ἀπελπισμένα τὸ κεφάλι του. Μὰ ἡ γῆ ὑποχωροῦσε στὸ κεφάλι του, καὶ μόνο μίαν λακκούβα σχηματίζε μὲ τὰ χτυ- πήματά του.

— Δὲν μπορεῖ νὰ πεθάνῃ, φωνάζανε χαρούμενοι κείνοι πού εἶδαν τὰ γεγνημένα. Φύγαν καὶ τὸν ἀφή- σανε μόνον. Αὐτὸς ἀνάσκελα παρατηροῦσε ἀψηλὰ στὸν οὐρανὸ, σὰ μαῦρα στίγματα φαινοντανε μεγ- ἀλὸ αἰτίοι. Αὐτὸς — ὁ ἄθροιστος — κοιτότανε κεῖ, καὶ στολὰρῶπινα μάτια του εἶτανε τόσο βαθιὰ μελαχο- λία, τόσο ἀτέλειωτος πόνος πού μορσοῦσε νὰ φαρ- μακίψῃ τίς χαρούμενες ψυχὲς ὅλων τῶν ἀθροιστῶν. Ἀπὸ κείνον τὸν καιρὸ ὡς τὰ τώρα ζηταῖ τὸ θάνα- το, πάντα μοναχός, πάντα ματῆς. Παντοῦ φαίνε- ται καὶ παντοῦ ζηταῖ... τὸ εἶδες, εἶναι πᾶς ἑνὸς ἡσίκος καὶ θὰ μὲν ἔτσι αἰώνια. Τώρα δὲ νοιώθει οὔτε τὰ λόγια οὔτε τίς πράξεις τῶν ἀθροιστῶν, δὲ νιώ- θει πᾶς τί εἶναι ζωὴ καὶ ἀπὸ τὸ θάνατον μὲνει πάντα χωρισμένος. Παχαίνει, παχαίνει, καὶ ὅλο ζηταῖ... Ἡ ζωὴ του δὲν εἶναι ζωὴ καὶ ἐλπὶς τοῦ θανάτου δὲν τοῦ γελᾷ πᾶς, καὶ δὲν ἔχει θέσιν ἀνάμεσα στοὺς ἀ- θροιστοὺς. Ἐτσι τιμωρεῖται ἡ περηφάνεια.

Ἡ γριὰ στέναξε καὶ σῶπασε καὶ τὸ κεφάλι της πούγερεν στὸ στῆθος της κουνιόντανε περᾶξεν.

Τῆνε κοιτάξα τὴ γριὰ Ἰζεργίλ. Μοῦ φάνηκε πὺς τὴν ἐπαίρνε ὁ ὕπνος, καὶ ἄξαφνα μίαν μεγάλη λύπησιν ἐννοίωσα γι' αὐτήν. Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας της τὸ δηγῆθηκε μὲ ὑψωμένη φωνὴ σὰ νὰ φοβερῆζε σὲ ἐν

‘Ο ΝΟΥΜΑΣ’

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ ἑξωτερικὸ
φρ. χρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ἑθν. Τραπεζῆς Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιδόρου, (Ὁφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἑξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (δόδος Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλὴ). Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνδὺς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

*Βουργάριες ἐξυπνάδες—Γλώσσα καὶ Ζωή—
Τὸ ἀντιπανεπιστήμιο.*

ΜΕΡΙΚΕΣ πατριωτικώτατες ἐφημερίδες μας βρῆκαν τὸν καιρὸ νὰ πουλήσουνε μαγατιάτικες ἐξυπνάδες τώρα μὲ τὰ γυμνάσια τῶν ἐφεδρῶν. Πρῶτα πρῶτα κοροϊδῆσανε τὴ στολὴ τους· ὅστερ' ἀρχίσανε νὰν τοὺς κοροϊδεύουν καὶ τοὺς ἱδιούς, τὴν ἄθλια τροφὴ τους, τὰ βιάσανα ποὺ τραβοῦνε στοὺς στρατώνες, τὸ ἀντιστρατιωτικὸ παράδειμά τους, καὶ τὸ κάθε τι ποὺ σκετίζεται μ' αὐτοὺς.

Βέβαια, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰν πεῖ πατριωτικὰ τὰ τέτα καμώματα, ἀφοῦ κ' οἱ Βουργάροι παρόμοια θὰ φροντίσουν ἂν εἴτανε νὰ μιλήσουν γιὰ τὸ στρατὸ μας. Καίρως ὅμως πᾶν νὰν τὸ νιώσουν οἱ πατριώτες φημεριδογράφοι τῆς Ἀθήνας διὸ οἱ κοροϊδίες σὲ μερικὰ ζητήματα βαρύνουν κότι παραπάνου ἀπὸ τίς βρισιές κι οἱ Βουργάροι καὶ οἱ ἄλλοι δειροὶ μας μονάχα μᾶς βρίζουνε γιὰ τὴν ὥρα, ἀφίοντας τὸ φαρμακερώτερο δῖπλο τῆς κοροϊδίας στοὺς Ἀθηναίους φημεριδογράφους.

ΚΙ ἌΛΛΟ κεφάλαιο ἀπὸ τὸ ἔξοχο βιβλίον τοῦ Ἀλφόνσου

δεῖλό, δουλικό, ταπεινὸ τόνο.

Στὴν ἀκρογιαλιά ἀκούγονταν ἓνα τραγούδι· ἀλλόκοτο τραγούδι. Στὴν ἀρχὴ ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ὑψιφωνοῦ—εἴτανε ἡ ἀρχὴ μιᾶς μελωδίας· ἔπειτα ἀκούστηκε μιὰ ἄλλη φωνὴ καὶ ἔρχισε τὸ τραγούδι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐνῷ ἡ πρώτη προχωροῦσε μερικὸς τόνους πρὶο μπροστὰ ἀπὸ τὴ δεύτερη. Ἐπειτα ἀκούστηκε τρίτη, τέταρτη, πέμπτη φωνή, καὶ καθεμιὰ ἔρχιζε, ὅπως ἡ δεύτερη, τὸ τραγούδι ἀπὸ μπροστὰ καὶ προχωροῦσε μοναχὴ τῆς. Ἀξαφὰ ἀκούστηκε ἓνας χορὸς ἀπὸ ἀντρίκειες φωνές κι ἔρχισε νὰ λήγῃ τὸ τραγούδι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νικώντας τίς ἄλλες φωνές χωρὶς καὶ νὰ τίς πνίγῃ. Μιὰ κλιμακωτὴ μελωδία στὴ στέππα. Ἀπὸ τὸ λαὸ γεννημένη, ἀπὸ τὸ λαὸ τρυφωμένη! Ὁ ἦχος εἴτανε πικρᾶξενος· ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τίς γυναῖκες φωνές ξετυλιγότανε καθαρά καὶ ξάστερα μέσα ἀπὸ κείνο τὸ κουδᾶρι τῶν φωνῶν. Ἐτσι νόμιζε κανεὶς πὼς κυλοῦσανε πολὺχρωμα ρυάκια ἀπὸ τοὺς βράχους, πηδηχτά, χορευτά, τρέχοντας νὰ χυθῶνεν στὰ μεγάλα κύματα τῶν ἀντρίκειων φωνῶν. Πέφτανε μέσα, χανόντανε, κ' ἔπειτα ξαναβγαίνανε γελώντας καὶ πειραζόντας ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, κ' ἀνεβαίνανε παλε στὰ ὕψη. Παράδοξη ἁρμονία· οἱ ἀντρίκειες φωνές εἶχανε ἓναν ἀλλοιώτικο ρυθμὸ καὶ τραγουδοῦσαν ἀπλὰ χωρὶς τσακίσματα, φωνές πνιγμένες, μελαχολικές, σὰ νὰ δηγόντανε προσεχτικὰ τίποτις λυπητερό, ἐνῷ οἱ γυναῖκες φωνές, προσπερνώντας, φαινόντανε σὰ νὰ βιάζονται νὰ ξαναποῦνε τὸ ἴδιο στοῦ; ἄντρες καμπανιστὰ καὶ μὲ παράτολμα στριφογυρίσματα.

Τὸ τραγούδι ἔπνιγε τὴ βουὴ τῆς θάλασσας.

(Μετάφραση ἀπὸ τὸ Γερμανικόν)

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

καὶ Ζωὴ» εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς δώσει ὁ κ. Ἑλισσαῖος Γιαννίδης. Τὸ πρῶτο κεφάλαιο «Τὸ Σχολεῖον» ποὺ τυπώσαμε στὰ φύλλα 251, 252 καὶ 253 διαβίστηκε μὲ βαθιὰ προσοχὴ καὶ συζητήθηκε πλατύτατα, ὅπως ἐλπίζουμε πὼς θὰ διαβαστεῖ καὶ θὰ συζητηθεῖ καὶ τὸ σημερινόν. Κρῖμα μοναχὰ ποὺ τὸ βιβλίον θίγῃται νὰ τυπωθεῖ ἀφοῦ λείπουνε, φτίνεσαι, τὰ ὑλικά μέσα. Κι ὅμως τὸ βιβλίον τοῦ Γιαννίδου ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο καὶ μὲ κάθε θυσία νὰ τυπωθεῖ γιὰτ' εἶναι βιβλίον ποὺ θίνοῦν πολλῶν τὰ μίτια καὶ θὰ χρησιμεύει γι' ὀληθινὴ κατὰχρησιν στὸ Ζήτημα.

Ὁ συγγραφεὺς του, ἓνας ἀπὸ τοὺς γνωστότερους καὶ ἐπιστημώτερους ἐργάτες τῆς Ἰδέας, βαθὺς ἐπιστήμονας καὶ πρωτοτυπώτατος στὸ ζετύλιγμα τῆς σκέψης του, ἐξετάζει τὰ πράγματα μὲ τέτιον τρόπο, ὥστε τὰ συμπεράσματά του νᾶρχουνται σὰ μαθηματικὰ ἀξιώματα καὶ νὰ μὴν ἀφίουν τὴν παραμικρότερη ἀφιβολία. Ἐνν μοναχὰ θὰν τοῦ παρατηρήσουμε μὲ σέβας· ἅμα εἶναι νὰ τυπωθεῖ τὸ βιβλίον του, νὰ πετάξῃ ἀλύπητα ἀπὸ μέσα τῇ γενικῇ—εἰς (συντάξεως κτλ.) καὶ μερικῇ ἄλλα, λιγοστὰ πάντα, δασκάλικα μακαρόνια ποὺ τὰ σκημίζουν.

★

ΚΑΘΕ χρόνο, τέτια ἐποχὴ, ποὺ ἀνοίγουν τὰ σχολεῖα, ἄθελα κανεὶς θυμᾶται τὸ ἐθνικώτατο ἔργο τοῦ κ. Ο. Ρουσόπουλου, τὴν Ἑμπορικὴ καὶ Βιομηχανικὴ Ἀκαδημία του, τὸ Ἀντιπανεπιστήμιο αὐτό, καθὼς πολλὴ σωστὰ τὸ βάφτισε ἄλλοτε ἡ «Ἀκρόπολις», ποὺ μπορεῖ κανεὶς ἀξιόλογα νὰν τὸ πεῖ καὶ λιμάνι τῆς σωτηρίας γιὰ τοὺς γονιούς διψᾶν κάποια πρακτικὴ καὶ ὠφέλιμη μόρφωση γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Καὶ μόνο νὰ λογαριάσει κανεὶς πόσα παιδιὰ σωθήκανε ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ κερδηθήκανε ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τότε ποὺ ἰδρύθηκε ἡ Ἑμπ. καὶ Βιομ. Ἀκαδημία, μόνο νὰν τὸ συλλογιστεῖ κανεὶς αὐτὸ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ σφίξει τὸ χέρι τοῦ κ. Ρουσόπουλου καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίσει γιὰ Ἑθνικὸν ἐργάτη.

ΤΟ ΣΠΑΘΙ

(Βλάχικο)

Ἐσὺ ποὺ πάντα στὸν παιδιῶν
τὸν ὕπνον παραστένεις
καὶ νανουρίζεις τα γλυκά,
καὶ τὴ φωνὴ σου ἀγαπᾶν
ὅλοι ποὺ τὴν ἀκούνε,
τραγουδοῦσε καὶ μένα
ποὺ ἡ φωνὴ σου μὲ μεθᾶ,
καὶ πὲς μου τὸ τραγούδι
τῆς κοπελιάς ἐκείνης
ποὺ κάνει τῆς τὸν ἀργαλιὸ
λαφρύτερο στὰ χέρια
καὶ χαίρει ἡ καρδιά τῆς.

Ἐλα κοντά μου κι ἄκουσ' το :
Περνώντας κάποιον ποταμὸ
ὁμορφος καβαλλάρης
μέσα σάφτινε τοῦπεσε
τὸ κοφτερὸ σπαθί του,
καὶ πίνοντας ἐγὼ νερὸ
στοῦ ποταμοῦ τὴν ὀχτὴ
βρῆκα τ'ἀκονισμένον τὸ σπαθί.
Πὲς μου τί κάνει ἡ καρδιά
τῆς κοπελιάς ἐκείνης
ποὺ ἔρωτας σὶα στήθια τῆς
δὲ φώλιασε ἀκόμα ;
καὶ τί δίχως σπαθί
ἀξίζει ὁ καβαλλάρης ;

Τὸ πῆρα καὶ τὸ κρέμασα
στὴ ζώνη μου τὴν ἀσπρη
κίφτους τίς μάχες τίς τρανές
ἀρχίνησε νὰ λεί.

Τώρα ποὺ ἡ καρδιά μου χαίρεται
κι ὁ ἀργαλιὸς χορᾷ
καὶ τὸ σπαθί δηγᾶται μόν
τίς μάχες ποὺ πολέμησε,

ὁμορφε καβαλλάρη,
ἂ θέλεις τὸ σπαθί σου
ἔλα κοντά μου κάθησε
καὶ θὰ σ' τὸ δώσω πίσω.
Μὰ μὴ ξεχνᾷς τὸν ἀργαλιὸ
ποὺ φαίνω τὰ προικιά μου.

ΜΗΤΡΟΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΑΓΚΑΣΚΑΡΗΣ

IV

Η ΛΙΜΝΗ ΑΝΤΑΝΙΑΒΑ

(Παράδοση τῆς φυλῆς Σακαλάβας, ποὺ ἔμοῦ
τὴ δηγήθηκε ὁ μαλγάσης Μουσίμα).

Στὴ δῶθε μεριά τῆς βουνοσειρᾶς τοῦ Ἀμπρου, 1) κατὰ τὸ νοτιὰ, ὅχι ἀλάργα ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀμποχιμαρίνα (2), βρίσκεται μιὰ λίμνη, κάμποσο μεγάλη, ποὺ τήνε λένε Ἀντανιάβα. Οἱ Μαλγάσηδες τὴ λίμνη αὐτὴ τὴ νομίζουν ἱερή, κ' ἡ παράδοση λέει αὐτὰ τὰ παρακατιανὰ.

Στὴ μεριά ποὺ βρίσκεται σήμερ αὐτὴ ἡ λίμνη, εἴτανε μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ, κάποιο μεγάλο χωριὸ Σακαλαβιανόν. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ χωριοῦ εἶχανε βασιλιά, πρίγκηπε, πριγκηπέσες, κ' εἶχανε ἀκόμα κοπάδια ἀπὸ βώδια, πολλὰ χωράφια, πλῆθος μανιόκους, γλυκοπατάτες καὶ ρυζιές. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ, μαζί μὲ τοσούτους καὶ τοσούτους χωριανούς, ζοῦσε κ' ἓνα ἀντρώγενο, ποὺ τὸνομά του εἶχε μείνει ἄγνωστο. Αὐτὸ τ' ἀντρώγενο εἶχε ἓνα παιδάκι ἴσαμε ἕξη μηνῶν πανοῦ κάτου. Μιὰ νύχτα ξαφνικὰ αὐτὸ τὸ παιδάκι, δίχως ἀφῆρμὴ ἔρχισε τὰ κλάματα, τόσα κλάματα ποὺ τίποτα δὲ μπορούσε νὰν τὸ μερῶσῃ. Ἡ μάνα του τὸ χᾶιδε, τὸ κουνοῦσε στὴν ἀγκαλιά τῆς μὲ ναναρίσματα, μ' αὐτὸ δὲν ἔπαυε. Τόβανε νὰ βυζᾷ, μ' αὐτὸ δὲν ἤθελε καὶ ἀκόμα περισσότερο ἔκλαιγε. Τότες αὐτὴ σηκώθηκε ἀπὸ τὴν ψάθα ποὺ κοιμόντανε μὲ τὸν ἄντρα τῆς, καὶ βγῆκε ἔξω καὶ πῆγε καὶ κάθησε πέρα, ἀποκάτου ἀπὸ μιὰ Ταμαρινιά, πάνου σ' ἓνα γουδί τοῦ ρυζιοῦ. Στὴν Ταμαρινιά αὐτὴ εἶχανε συνήθειο νὰ μαζεῦνται κάθε μέρα οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ, κι ὅλες μαζί, συντροφικάτα, νὰ κοπανίζουν τὸ ρυζί (3). Ἐτσι ἔλιζε κείνη πὼς μὲ τὸν καθάριο ἀγέρα καὶ τὴ φρεσκάδα τῆς νύχτας, θὰ μέρωνε τὸ παιδί. Κι ἀληθινὰ αὐτὸ ἔγινε. Γιατί μόλις ἀκούμπησε καὶ πέρα, τὸ παιδί σῶπασε, καὶ στὴ στιγμὴ ἀποκοιμήθηκε. Ἡ μάνα του τότες γύρισε ἀγάλια ἀγάλια στὸ χωριὸ, μὰ καθὼς ἔκαμε νὰ μῆ μὲς στὸ σπῖτι τὸ παιδί ξύπνησε ἀλαφιασμένο κι ἔρχισε πρὶο δυνατὰ κλάματα ἀπὸ πρῶτα. Κεῖνη ξαναβγῆκε καὶ πῆγε πάλι καὶ κάθησε πὰ στὸ γουδί. Ἀμέσως σὰ νᾶγινε θάμα, τὰ κλάματα τοῦ παιδιοῦ πάψανε, καὶ σιγὰ σιγὰ κι αὐτὸ ξανακοιμήθηκε. Ἡ μάνα του πάλι τόβανε γιὰ τὸ χωριὸ. Μὰ δὲν εἶχε προφτάσει νὰ πατήσῃ στὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ ξανᾶρχισε τὸ παιδί τὰ κλάματα, δυνατὰ καὶ σπαραχτικά. Τρεῖς φορές ἡ μάνα του ἔκαμε νὰ μῆ σπῖ-

1) Τὸ βουνὸ τοῦτο βρίσκεται στὴ δυτικὴ μεριά τοῦ λιμανιοῦ Ντιέγγλο-Σουάρεζ, ποὺ κατοικεῖ ἡ φυλὴ Ἀντανάρα.

2) Ἀμποχί=ἰπᾶνου, μαρίνα=ἀλγέθια, λοιπὸ χωριὸ ποὺ εἶναι ἀληθινὰ ἀψηλόν. Οἱ Μαλγάσηδες στὰ χωριά δίνουν ονόματα, ἀπὸ κάθε τι ποὺ τοὺς κάνει ἐντύπωση ἀνάμεσα στὴ φύση καὶ εἶναι κοντινὸ μὲ τὸ μέρος τὸ βαπτίζοντο. Διὰ τοὺς δίνουν ονόματα ἀπὸ ονόματα δέντρα, νερά, βουνά, καὶ γι' αὐτὸ τὰ ἴδια ονόματα χωριῶν ἀκούε σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς Μανταγκασκάρης.

3) Ἰσαμε σήμερ ὑπάρχει αὐτὸ τὸ συνήθειο. Στὴν ἀκρὴ τοῦ χωριοῦ κάτου ἀπὸνα μεγάλο δέντρο, βάνουν πάντα τὰ γουδιά, καὶ μαζεῦνται οἱ γυναῖκες καὶ κοπανίζουν τὸ ρυζί.